

per tant, la seva independència respecte dels poders econòmics (126). Posteriorment, però, l'aparició el finançament dels partits polítics per part dels poders públics ha conduït diversos autors a observar com aquest fet posava en perill aquella estructura, en reduir la importància de l'afiliació dins dels partits i concloent, en base a aquest fet i altres en el mateix sentit, que el partit de masses, en el seu model clàssic, pot tendir a desaparèixer. (127)

En aquest sentit, creiem que són significatives les dades que presenta el quadre núm. 19, sobre l'origen dels ingressos de la caixa central del PSUC durant 1980. (128)

Quadre núm. 19.- Distribució dels ingressos del Comitè Central del PSUC durant 1980 per tipus de font (en %).

<u>Font d'ingressos</u>	<u>% del total d'ingressos</u>
Carnets, cotitzacions, campanyes d'ajut	14.2
Ingressos d'origen públic (subvencions, sous dels càrrecs públics, etc.)	83.7
Altres	2.1

Les dades del quadre núm. 19 confirmen, com hem apuntat, la importància que el finançament públic té pels partits polítics; i hem de dir que no creiem que, en aquest sentit, el PSUC sigui un cas extrem. De fet, cal matisar les xifres del quadre/ núm. 19 es tracta només de la comptabilitat del Comitè Central del PSUC, no del conjunt del partit. No inclou, per tant, la situació econòmica de les organitzacions inferiors que retenen, per a les seves despeses, una proporció variable de la quantitat que ingressen per carnets, cotitzacions i altres ajuts. -- Per tant, els ingressos d'origen militant representen, en el conjunt de l'economia del PSUC, un tant per cent superior a --

aquell 14.2%. No disposem de la dada corresponent per 1980, però durant l'any 1979 el total de les cotitzacions recaptades per les organitzacions de base del PSUC va ascendir a -- pràcticament 36 milions de pessetes (129), xifra que s'ha de contrastar amb els poc menys de quinze milions que representa la dada presentada en el quadre núm. 19.

Tanmateix, constitueix una dada notable el fet que el 84% del pressupost central del PSUC estigui format per ingressos de procedència pública, ja sigui pel concepte d'ajuda estatal/ als partits polítics, ja per subvencions per despeses electorals (cal recordar que en aquest sentit l'any 1980 fou un any excepcional, ja que, a més de l'ajuda corresponent a les eleccions del Parlament de Catalunya, el PSUC va rebre l'ajuda corresponent a les eleccions de 1979), ja sigui, finalment, per les retencions efectuades sobre les retribucions dels seus càrrecs públics electius.

Ara bé, el que ens interessa fonamentalment aquí no és el conjunt de la vida financera del PSUC, sinó la seva despesa electoral, i en quina mesura aquesta despesa està relacionada amb els resultats obtinguts. (130)

Malauradament, el nombre d'observacions a que hom pot procedir és relativament escàs. D'una banda, només hem pogut recollir dades molt incompletes i fragmentàries per a les eleccions de 1977. En segon lloc, les dades relatives a les eleccions de 1979 no són utilitzables, ja que el PSUC va fondre els pressupostos de les eleccions legislatives i els de les eleccions municipals en un pressupost únic, el que impossibilita una -- anàlisi precisa de l'impacte electoral derivat de l'esforç fi

nancer del PSUC.

Per tant, hem hagut de limitar-nos a analitzar aquesta problema només a partir de les dades que hem pogut obtenir sobre l'elecció del Parlament de Catalunya de 1980. Això posa dos tipus de limitacions sobre els resultats de la nostra anàlisi: - en primer lloc, les derivades de no tractar-se d'una elecció - d'àmbit general espanyol; i, en segon lloc, el fet que, a partir de les experiències acumulades en les anteriors eleccions, el PSUC pot haver adoptat (a través de mecanismes d'aprenentatge i adaptació) mesures d'una certa racionalització en la utilització dels medis disponibles. Cal, doncs, llegir el que segueix tenint presents aquestes observacions.

La despesa electoral total efectuada pel PSUC per a les eleccions de 1980 fou la que presenta el quadre núm. 20.

Quadre núm. 20.- Despesa electoral del PSUC, 1980 (en ptes.)
(131)

	<u>Pessetes</u>	<u>% del total</u>
Despesa efectuada a nivell central	53.351.082	
(de la qual: ajuts a organitzacions territorials del PSUC	8.000.000	
DIFERÈNCIA....	45.351.082	70.03%
Despesa efectuada per les organitzacions territorials del PSUC	19.411.077	29.97%
TOTAL.....	64.762.159	

Deixant de banda el que fa al volum total de la despesa, el que ara crida la nostra atenció és l'estructura d'aquesta despesa: mentre el 70% de l'esforç financer de la campanya electoral es realitza a nivell central, el volum de la despesa descentralitzada (és a dir, la que es realitza a través del -

que és l'organització i la base militant del PSUC) representa el 30% del total. ¿Es pot entendre aquesta proporció com una estimació del punt d'equilibri a que ha arribat el PSUC, entre els mecanismes pròpis d'un partit de masses i els mitjans d'acció política que caracteritzen les democràcies actuals?

Novament, seria interessant poder disposar de dades similars - per altres partits polítics. Tanmateix, sembla considerable - aquest 30% de la despesa electoral que s'efectua a través de les organitzacions territorials del PSUC: indica un grau d'activitat descentralitzada i d'esforç d'incidència sobre la població a nivell "molecular" relativament considerable.

La distribució territorial d'aquesta despesa ens permet aproximar-nos al problema de la seva rendibilitat, en termes electorals. El primer escull a tenir en compte és que les organitzacions territorials que administren aquests recursos no sempre coincideixen amb l'organigrama "ordinari" del PSUC. Parlaré, doncs, d' "unitats financeres", per designar aquestes.

Per a la campanya electoral de 1980, aquestes unitats financeres eren les que presenta el quadre núm. 21, on s'expressa -- també el pressupost electoral de cadascuna d'elles.

Quadre núm. 21.- Pressupost propi de cadascuna de les organitzacions territorials del PSUC en la campanya de 1980.

<u>Unitat financera</u>	<u>Pressupost 1980(en milers de ptes.)</u>
Barcelona (ciutat)	3.130
Sta. Coloma de Gramanet	945
Badalona	667
L'Hospitalet	721
Sant Adrià	200
Baix Llobregat	1.020

<u>Unitat financera</u>	<u>Pressupost 1980(en milers de ptes.)</u>
Vallès Occidental	720
Vallès Oriental	325
Osona	1.052
Garraf	250
Berguedà	235
Maresme	445
Anoia	175
Alt Penedès	352,6
Bages	x
Ripollès	x
"Comarques gironines"	3.060
"Lleida - VIIIa Vegueria"	1.919,5
Solsonès	x
"Alt Pirineu"	420
Alt Camp	117,6
Baix Camp	662,1
Baix Penedès	130
Conca de Barberà	95,2
Priorat	127,3
Ribera d'Ebre	82
Tarragonès	611
Terra Alta	92,5
Baix Ebre	x
Montsià	705
"Intercomarcal de Tarragona"	457,3 (*)

x.- No disposem de la dada.

(*).- El comitè intercomarcal de Tarragona tenia un pressupost electoral propi, independent dels pressupostos de -- les comarques que depenien d'ell.

Naturalment, aquesta dada, en xifres absolutes, diu molt poca cosa. Per examinar amb precisió la relació entre la despesa/ electoral efectuada i els resultats efectivament obtinguts -- pel PSUC, cal referir aquestes quantitats al cens electoral -

de cada unitat territorial, com a estimació aproximada de la "quantitat de persuasió electoral" sobre cada elector que - aquesta despesa permet efectuar. Mesurada així, la despesa - electoral efectuada pel PSUC en aquesta campanya oscil·la entre un mínim d'1,79 pessetes per elector al Vallès Occidental i un màxim de 18,34 pessetes per elector al Montsià, amb una despesa mitjana de 6,83 pessetes per elector.

La mesura més adequada de la relació entre la despesa efectuada i el resultat electoral obtingut és el calcul dels coeficients que l'equació de regressió corresponent i la determinació del coeficient de correlació entre ambdues variables. (132)

Els resultats d'aquesta anàlisi han de considerar-se, a primera vista, sorprenents: la correlació entre despesa i resultats electorals no solament és d'un valor baix sinó, a més, de signe negatiu; en efecte, el coeficient de correlació lineal entre ambdues variables val $r = - .292$. En altres paraules, com major és la despesa electoral per elector efectuada pel PSUC, més baixos són els seus resultats electorals. Naturalment, aquest resultat és prou paradoxal com per dedicar-hi una atenció més detallada.

Hom podria, en primer lloc, dir que aquesta anàlisi es basa no més en una part de la despesa electoral del PSUC, la qual s'efectua a nivell descentralitzat que, com hem vist, representa només un 30% del total. Quedaria, doncs, tot un 70%, dedicat a la campanya general del PSUC, que seria el que crearia el seu "substrat" electoral de fons, sobre el qual els pressupostos - (i, més en general, l'acció de campanya) de les organitzacions locals tindrien una influència escassa i aleatòria.

Ara bé, aquesta explicació no resol el problema, ja que si la noció de "campanya general" d'un partit polític té algun sentit, ha de referir-se a una espècie d'influència difusa sobre el conjunt del territori, que és modulada, en cada unitat territorial, per una sèrie de factors locals (socials, polítics, etc.), entre els quals ha de figurar també l'esforç de campanya realitzat per l'organització de partit existent en aquesta unitat. I el problema es planteja aleshores en els mateixos termes: com s'explica que un "plus" d'esforç econòmic (indicador d'un "plus" d'intensitat de la campanya electoral) produeixi una reducció del resultat electoral "previsible" en base només a la campanya general? En el pitjor dels casos, es podria imaginar que l'impacte addicional de la campanya electoral local sobre els resultats fos nul i que, per tant, la correlació entre despesa local i resultat electoral fos igual a zero; però seguiria pendent d'explicació aquella relació negativa.

Hom podria intentar una segona explicació, basada en la força relativa de les diferents organitzacions locals del PSUC. D'una banda, les organitzacions corresponents a les zones amb uns millors resultats electorals poden ser (i són, efectivament) les més nombroses des del punt de vista de l'afiliació i també les més "riques" financerament; d'altra banda, a les zones més febles electoralment, el PSUC també ho és organitzativament, tant en el terreny de l'afiliació com en el de les finances: això fa que en aquestes zones la despesa electoral efectuada provingui/quasi totalment de les subvencions que els serveis centrals del partit facin a les organitzacions locals corresponents (i, com

veurem més endavant, aquest és el cas del PSUC). Ambdós factors combinats podrien conduir a que, mentre les organitzacions més fortes podrien gastar localment recursos financers més enllà - del límit electoralment rendible, les organitzacions més febles es trobarien en la mateixa situació, però per raons inverses: - una major inversió electoral, en zones sense una implantació or ganitzativa important, no aconseguirà suplir les deficiències de l'organització local del partit.

Mostrarem com aquesta explicació és parcialment vàlida, però - per altres raons, no per la força relativa de les diferents or ganitzacions locals. Si prenem com a indicador d'aquesta força la densitat numèrica de les diferents organitzacions del PSUC (mesurada pel cocient entre el nombre d'afiliats i el nombre/ d'electors), la situació és encara pitjor: en primer lloc perquè la correlació entre la densitat de l'afiliació del PSUC i el pressupost electoral de cada organització és nul·la ($r = .09$), el que vindria a desmentir que els pressupostos electorals siguin significativament més grans (o més petits) allà on l'orga nització local és més feble.

Però és que, a més, si examinem la relació entre despesa electoral i resultat obtingut mantenint constant la variable de la força organitzativa del PSUC en cada unitat territorial (el -- que s'aconsegueix per la tècnica del coeficient de correlació parcial), la relació segueix sent negativa però és encara més forta: el coeficient de correlació parcial entre despesa i resultat electoral val $r = -.46$. Semblaria que bona part del ren diment electoral de l'afiliació del PSUC no fa més que contra restar els efectes negatius que li ocasiona la seva despesa -- electoral ... Una última prova que la relació inversa que hem

trobat entre despesa electoral i resultats obtinguts no és un artifici aritmètic derivat de la tècnica de càlcul, està constituïda pels resultats d'una anàlisi de regressió múltiple -- que hem efectuat, en la qual els resultats electorals en cada unitat territorial es posen en relació simultàniament amb la despesa efectuada i la importància numèrica de l'afiliació de la corresponent organització.

Aquesta anàlisi, que no presentem aquí en la seva totalitat, - confirma els resultats obtinguts en les anàlisis de correlació simple abans presentades (assignant, així, un coeficient de regressió baix i negatiu a la variable "despesa electoral" i un coeficient més alt i positiu a la variable "densitat organitzativa") i, sobretot, hom arriba a obtenir un coeficient de correlació múltiple entre les tres variables de valor $r = .71$, sensiblement superior als que corresponien a cadascuna de les variables explicatives per separat.

Aquesta relació inversa entre despesa efectuada i resultat electoral (que, com hem vist, no és un artifici ni és tampoc explicable a base a la força relativa de cadascuna de les organitzacions del PSUC) creiem que pot interpretar-se en els següents termes: a partir d'una distinció entre zones de forta i de feble implantació electoral (distinció, com sabem, molt lligada a la distinció entre zones de força i de feblesa organitzativa), el PSUC dedica un esforç major a aquelles on la seva implantació és més baixa, fins el punt que mentre les organitzacions "fortes" reben poca ajuda econòmica (o, eventualment, - cap) de la direcció del partit, les organitzacions més febles reben una ajuda considerablement superior, de manera que, encara que les primeres tinguin més recursos propis, la despesa

final en pessetes per elector és més quantiosa en les zones de feblesa electoral.

La distribució de la subvenció atorgada per la direcció del - PSUC a les seves organitzacions locals per a les eleccions de 1980 confirma aquesta hipòtesi: el quadre núm. 22 presenta -- aquesta distribució. (133)

Quadre núm. 22.- Subvencions atorgades per la direcció al PSUC a les seves organitzacions territorials per a la campanya electoral de 1980.

<u>Organització</u>	<u>Subvenció(en milers de ptes.)</u>
Intercomarcal de Lleida	1.560
Altres de Lleida (°)	340
Comarques gironines	2.300
Intercomarcal de Tarragona	1.400
Baix Ebre	275
Montsià	300
Anoia	200
Alt Penedès	300
Berguedà	100
Osona	325
Garraf	200
Bages	250
Vallès Oriental	225
Maresme	225
	<hr/>
TOTAL :	8.000

Les xifres del quadre núm. 22 confimen la hipòtesi abans formulada: no solament les organitzacions corresponents a les zones electoralment més fortes del PSUC (Barcelonès, Vallès Occidental, Baix Llobregat) no reben cap ajuda sinó que, a més, en les altres la subvenció és gairebé inversament proporcional als anteriors resultats electorals: l'ajuda més gran és la rebuda per Girona, a continuació vé la de Lleida, segueix la de

la Barcelona no industrial i, finalment, la de Tarragona (per un cens electoral inferior al de la Barcelona no industrial). Creiem que aquesta estratègia del PSUC no és casual, i que pot interpretar-se de la següent manera: a partir del coneixement/dels seus resultats anteriors, el PSUC desenvolupa mecanismes d'adaptació encaminats a contrarestar la tendència espontània a la concentració electoral en el cinturó de Barcelona. Un -- d'aquests mecanismes és el de realitzar un esforç electoral -- proporcionalment més important en aquelles àrees on és més feble electoralment i organitzativament. L'objectiu pot ser doble: d'una banda, "nacionalitzar" la seva implantació electoral; d'altra part, aprofitar l'oportunitat d'una campanya electoral per aconseguir una certa presència política en aquelles/zones on, normalment, no en té, a causa de la seva feblesa organitzativa. Ara bé, aquest esforç no arriba a superar el handicap inicial constituït per la seva absència organitzativa: en l'immediat, no aconsegueix "nacionalitzar" la seva presència electoral i política, i segueix concentrant-se, encara que molt lentament, en el cinturó barceloní. Ara bé, hom pot preguntar-se fins a quin grau de "barcelonització" no podria arribar el PSUC si s'abandonés a una lògica espontània i si no/intentés desenvolupar contratendències com la descrita.

g.- L'estructura organitzativa territorial del PSUC.

Els afiliats d'un partit polític no constitueixen un conjunt indiferenciat de persones; hom pot justament parlar d'organització en la mesura en que existeixin unes estructures superiors d'enquadrament, que articulin cadascuna de les agrupacions de base amb la direcció del partit i amb el conjunt de

les agrupacions. Ens trobem doncs al davant de la segona versió del problema de l'organització: al costat de quin sigui l'organisme de base, unitat mínima per sota de la qual hom no pot parlar de partit, l'articulació entre totes elles.

Aquesta articulació ha de projectar-se, simultàniament, sobre la base humana del partit i sobre la societat i el territori/ en els marcs dels quals ha d'actuar. Aquesta doble condició - dóna lloc a exigències que estan lluny de ser necessàriament coherents: cal segurament arribar a compromisos entre unes i altres, la mesura dels quals compromisos constitueix una valuosa aproximació a la realitat i als rendiments possibles - de l'organització.

En els estatuts aprovats pel seu IV. Congrés (1977), el PSUC establí com a principi que la seva organització territorial "s'adequara el màxim possible a l'ordenació comarcal, local/ i de districte, i a la divisió administrativa que l'expressi" (article 36).

En base a això, els propis estatuts enumeraven, com a "graus" de l'organigrama del PSUC, "organitzacions comarcals i, si de cas, intercomarcals, locals i de districte" (article 19; vegeu també l'article 37). Abans d'examinar quin és el grau de desenvolupament real assolit pel PSUC en l'aplicació d'aquest plantejament, cal remarcar-ne dos elements: la inexistència d'un àmbit provincial d'organització, i l'adopció de la referència comarcal, malgrat la inexistència d'institucions pròpies d'aquest nivell territorial.

La traducció pràctica d'aquest esquema implicarà algunes matèries que cal adelantar per a comprendre les dades que des-

prés presentarem sobre el mapa organitzatiu del PSUC:

- la divisió comarcal adoptada pel PSUC és la que fou aprovada per la Generalitat l'any 1936. L'única modificació que hem pogut detectar fa referència als municipis de Sant Just Desvern i Esplugues de Llobregat, que estan adscrits a l'organització comarcal del Baix Llobregat.
- les dimensions del municipi de Barcelona fan que tingui una gran importància, tant en el conjunt de la demografia catalana com en els propis efectius del PSUC. Hom assisteix així a una "promoció" de l'organització barcelonina del PSUC a un nivell superior: el comitè de Barcelona del PSUC té una consideració a determinats efectes, no de comitè local sinó de comitè comarcal. (134)
- inversament (encara que potser en relació amb el fet que acabem d'esmentar), en la comarca on el PSUC té uns efectius d'afiliació més importants, el Barcelonès, no existeix el nivell organitzatiu comarcal: els comitès locals del PSUC dels municipis del Barcelonès es relacionen directament amb la direcció central del partit.
- a nivell sub-municipal, l'organització per districtes no és un fet. Mentre a Barcelona ciutat hom pot rastrejar una evolució entre 1977 i 1980, tendint a fer coincidir l'àmbit d'organització sub-local amb els districtes municipals, en els altres grans municipis les agrupacions territorials semblen definir-se més aviat per barris que per districtes. (135)
- és necessària una referència final al nivell supracomarcal. Ja hem vist com els estatuts del PSUC feien només una al·lusió a l'existència d'organismes intercomarcals, que semblaven concebuts de manera essencialment residual. Ara bé, el manteniment

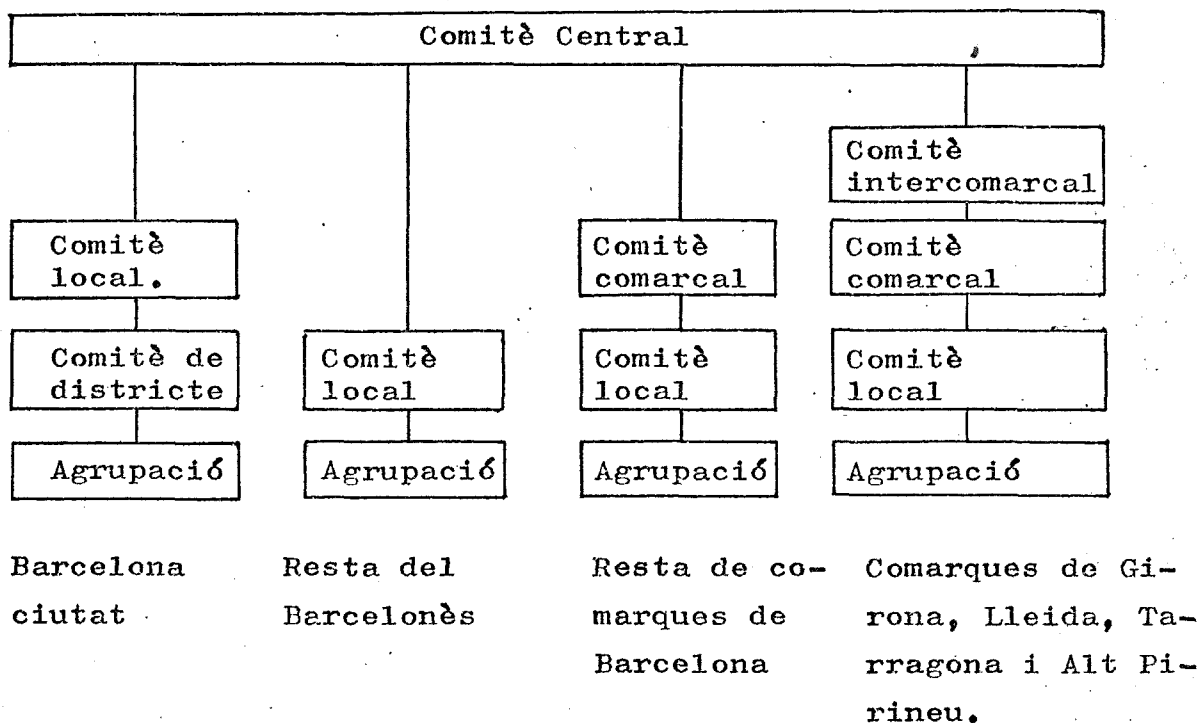
de les febleses organitzatives del PSUC i, probablement, també les necessitats derivades de l'àmbit circumscripcional --- adoptat pel sistema electoral vigent han conduït el PSUC a -- crear comitès intercomarcals, cobrint aquells conjunts de comarques on la seva implantació és menor. Aquests comitès intercomarcals venen a coincidir substancialment amb els àmbits provincials, com prova el fet que els quatre comitès intercomarcals existents l'any 1980 eren els de "comarques de Lleida", "comarques tarragonines", "comarques gironines" i "Alt Pirineu". (136)

Que alguns d'aquests organismes han estat creats per a fer -- front als dèficits organitzatius del PSUC resultarà clar si -- hom observa que no hi ha una implicació lògica entre els diferents nivells organitzatius: hi ha comitès intercomarcals que agrupen comarques en algunes de les quals no hi ha comitè comarcal (és el cas de les Garrigues, la Noguera, el Gironès, -- el Baix Empordà i la Selva), com també hi ha comitès comarcals que no tenen cap comitè local "per sota": el Ripollès, la Cerdanya, la Vall d'Aran, la Terra Alta i la Conca de Barberà en són exemples. (137)

Així, l'organigrama del PSUC resulta notablement complexe, ja que no solament cal distingir entre nivells organitzatius, si -- nò també entre diferents zones del territori, i tenint en --- compte que un mateix nivell geogràfic no sempre queda a la mateixa "alçada" en l'organigrama.

El gràfic núm. 2 presenta aquest organigrama.

Gràfic nº 2.- Organigrama territorial del PSUC, 1977 - 1980.
(1)

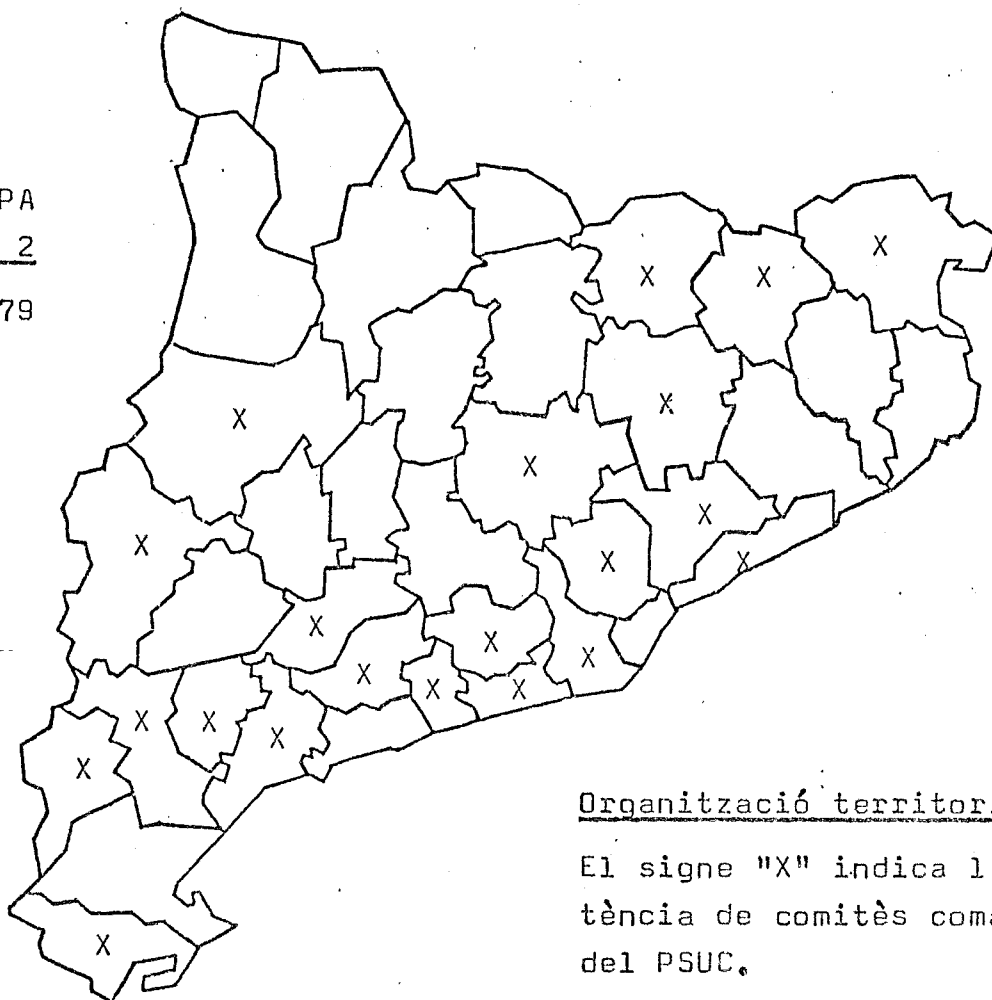
- (1) Les línies verticals especifiquen les situacions de dependència jeràrquica. Al peu de cada tipus d'estructura es mencionen les unitats territorials on es dóna una certa articulació. El contingut de les diferents unitats territorials es detalla en el text.

Aquest organigrama, que sobre el paper no s'ha modificat en els últims anys, ha estat portat a la pràctica de manera progressiva. Per limitar-nos només al pla supra-municipal, l'any 1977 el PSUC tenia només sis comitès comarcals: Baix Llobregat, Vallès Occidental, Vallès Oriental, Maresme, Bages i Osona, tot i tenir organitzacions regulars en un nombre considerable de municipis, 129. (138) Aquesta dada expressa segurament l'escassa diferenciació interna existent en el PSUC durant el període de clandestinitat, ja que només existien organismes intermedis en aquelles comarques on el PSUC tenia una influència social i una implantació numèrica més important; - escassa diferenciació interna que en el breu període de legalitat viscut pel PSUC durant l'any 1977 no havia pogut desenvolupar-se.

Vint mesos després, el panorama havia canviat considerablement. El PSUC havia constituït comitès comarcals a 15 noves comarques, arribant a un total de 21, i d'altra banda havien estat creats quatre comitès intercomarcals: un que reagrupava el Baix Ebre/ i el Montsià, un segon que reunia la resta de les comarques tarragonines, un tercer, cobrint les comarques gironines (excepció feta del Ripollès) i un quart que comprenia les zones de l'Alt Pirineu (Vall d'Aran, Pallars Sobirà, Pallars Jussà, Cerdanya i Alt Urgell) (139). El mapa núm. 2 presenta les comarques on el PSUC tenia comitès comarcals durant 1979; hom observarà com els comitès intercomarcals recobreixen moltes de les comarques on no hi havia organització comarcal.

A finals del 1980, l'organització del PSUC havia conegut un nou creixement, tenint ara 152 comitès locals, nuclis estables en -

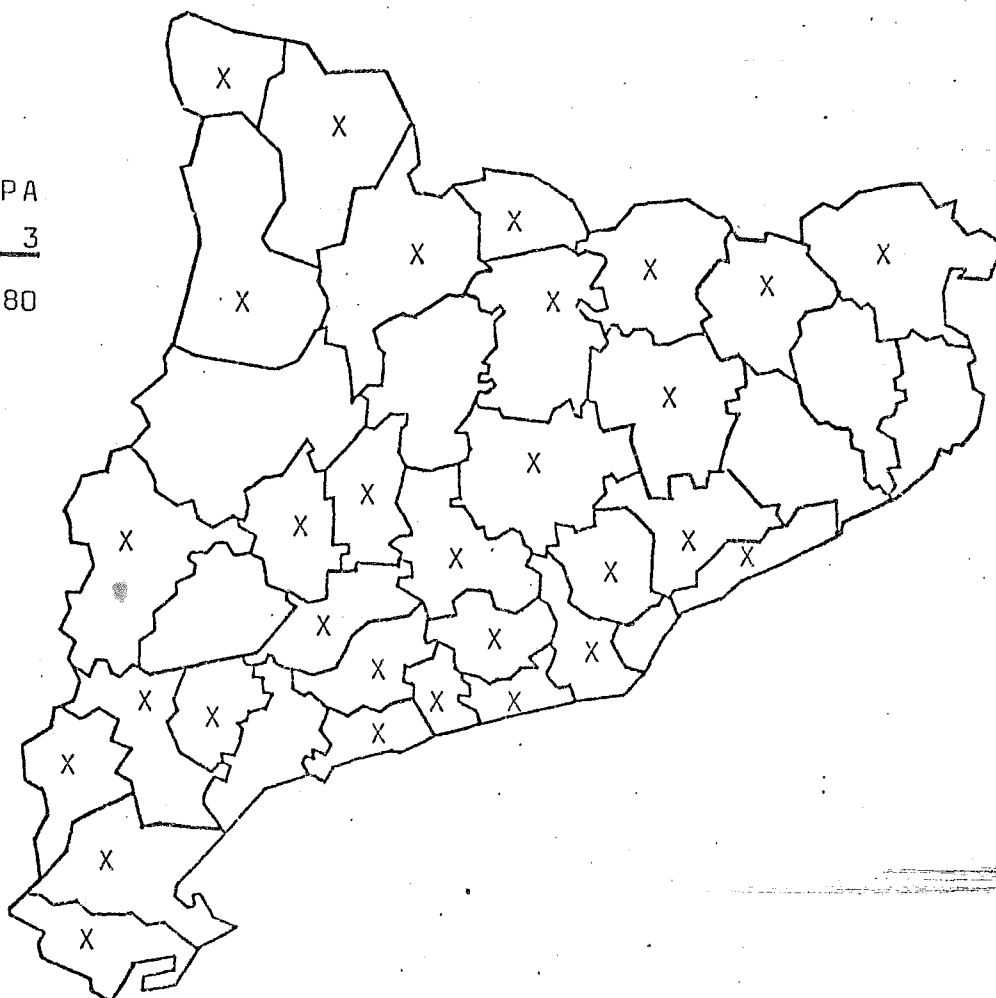
MAPA
Nº 2
1979

Organització territorial.

El signe "X" indica l'existència de comitès comarcals del PSUC.

MAPA
Nº 3
1980

120 altres municipis, 30 comitès comarcals (cal tenir present que un sol comitè, considerat comarcal, reuneix les comarques del Pallars Jussà i del Pallars Sobirà) i quatre comitès intercomarcals: el de les "comarques tarragonines" (que ha absorbit l'anterior comitè del Baix Ebre-Montsià), el de les "comarques gironines", el de l'Alt Pirineu i, més recentment/constituït, el de les "comarques de Lleida" (140). A finals del 1980, doncs, la situació organitzativa del PSUC a nivell/comarcal era la que presenta el mapa núm. 3.

En conjunt, el PSUC ha aconseguit estendre en poc més de tres anys el seu organigrama a la pràctica totalitat del territori de Catalunya, comptant ara amb presència organitzada a 272 municipis i a 32 comarques (ja que un sol comitè comarcal recobreix el Pallars Jussà i el Pallars Sobirà, i que l'absència/de comitè comarcal al Barcelonès, òbviament, no es pot considerar indicadora d'absència del PSUC en aquesta comarca).

Com podem utilitzar aquestes dades en l'anàlisi electoral? -- Dues dificultats es plantegen: en primer lloc, el problema de com quantificar el "gruix" de l'estructura organitzativa d'un partit; en segon lloc, el fet que el grau de complexitat i diferenciació estructural en l'organigrama del PSUC estarà molt correlacionat amb la importància numèrica de la seva afiliació (el que fa inevitable incórrer en redundàncies).

Però més que aquests problemes tècnics, el que sembla important és precisar el conjunt d'hipòtesis teòriques que podem intentar verificar. En particular, el tema que es planteja és el següent: una major diferenciació orgànica exigeix que un major nombre -- d'afiliats ocupi responsabilitats dins del partit. Segurament --

deu existir una proporció "ideal" d'afiliats que poden ocupar càrrecs de responsabilitat (i, per tant, un grau "ideal" de - diferenciació orgànica), ja que, tant si els afiliats es troven sense un suficient enquadrament com si aquest és excessiu (desviant l'activitat d'una proporció massa gran d'afiliats - cap a l'estricta funció interna del partit), l'organització del partit complirà el seu objectiu: potenciar l'activitat externa dels seus afiliats. I, sens dubte, els resultats/ electorals constitueixen un bon indicador per a mesurar la -- rendibilitat política de l'organització adoptada.

Ara bé, l'homogeneïtzació de l'organigrama del PSUC fa molt -- difícil examinar quantitativament l'impacte electoral que es/ pot derivar de la racionalització en l'activitat política que implica l'enriquiment del seu esquema organitzatiu. D'altra - banda, és probable que la millor perspectiva per a abandonar el problema sigui la qualitativa (capacitat de les persones po- sades al front dels organismes corresponents, bon o mal funcio- nament d'aquests organismes, etc.) i no la quantitativa.

Hom pot, amb tot, senyalar alguns fenòmens d'interès. Pel que fa al nivell municipal, hem cridat l'atenció en el capítol se- gon sobre el lligam existent entre els resultats i l'evolució electoral del PSUC a cada municipi i la presència o absència/ de nuclis d'afiliats al partit.

En el pla comarcal, les observacions més significatives poden fer-se entorn del fet, ja assenyalat, de l'existència d'incon- sistències en l'organigrama del PSUC: comitès intercomarcals que recobreixen comarques sense comitès comarcals, i comitès comar- cals en comarques on no existeixen comitès locals. Es pot ob--

servar:

- A les comarques on l'existència de comitès comarcals no va acompanyada d'estructures a nivell local (Vall d'Aran, Cerdanya, Ripollès, Conca de Barberà i Terra Alta), els resultats electorals del PSUC tendeixen a ser més alts que en les comarques on, amb uns nivells d'afiliació similars, existeixen comitès a nivell local. Idènticament, si adoptem com a criteri de comparació els resultats electorals, trobem que a les comarques on no hi ha estructures a nivell municipal (amb l'excepció de la Vall d'Aran), els índex d'afiliació del PSUC són més baixos que en aquelles on existeixen estructures locals. Només a tall d'il·lustració presentem les dades d'una d'aquestes comarques, la Conca de Barberà, comparada, per cada un d'aquests criteris, amb comarques similars (quadre núm. 23).

Quadre núm. 23.- Afiliació i vot del PSUC en una comarca sense estructures organitzatives municipals: la Conca de Barberà.

	<u>Comarca</u>	<u>% vots sobre cens del PSUC (1980)</u>	<u>afiliats sobre cens (tant per mil, 1980)</u>
	Conca de Barberà	10.5	4.4
Comarques amb nivells d'afiliació similars	Baix Camp	7.6	4.0
	Segarra	4.4	4.4
	Tarragonès	10.4	4.3
Comarques amb resultats electorals similars.	Bages	10.4	6.2
	Maresme	10.2	5.3
	Priorat	10.9	12.2

La situació és més complexa en aquelles comarques on no hi ha estructures comarcals i depenen d'organismes de nivell supra-comarcal (o intercomarcal). Aquestes comarques són cinc: el Baix Empordà, el Gironès, la Selva, la Noguera i les Garrigues; en les dues primeres, els resultats del PSUC són inferiors als que obté en comarques amb nivells d'afiliació similars però dotades d'estructures comarcals. En canvi, en les altres tres, els resultats del PSUC són més alts que els que obté en comarques similars.

Ara bé, el que és més significatiu és que a les dues primeres comarques es donen nivells d'afiliació al PSUC propers a la mitjana (4.7 per mil al Baix Empordà i 3,5 per mil al Gironès), mentre que a les altres tres els nivells d'afiliació són bastant més modestos (2,9 per mil a la Noguera, 2,8 a la Selva i només 1,1 a les Garrigues). Dit altrament: aquest tipus d'arranjament orgànic sembla potenciar la rendibilitat electoral/ de l'afiliació del PSUC allà on aquesta és més baixa, però no allà on els nivells d'afiliació són més alts (on, aparentment, l'absència d'organització comarcal constitueix un límit seriós a la capacitat d'influència del PSUC). En el quadre núm. 24 -- presentem, només a tall d'exemple, un cas de cada un d'aquests sub-tipus, confrontat a d'altres comarques amb nivells d'afiliació similars.

Quadre núm. 24.- Afiliació i vot del PSUC en dues comarques sense organització comarcal: el Gironès i les Garrigues.

<u>Comarca</u>	<u>Vots sobre cens (1980) (en tant per cent)</u>	<u>Afiliats sobre cens (1980) (en tant per mil)</u>
A.- GIRONÈS	7.3	3.5
Alt Camp	8.2	3.8
Segrià	8.0	3.5
B.- GARRIGUES	7.6	1.1
Alt Empordà	3.7	1.2
Pallars Jussà	3.7	1.0

Es a dir, en un i altre cas hom aprecia que les inconsistències en l'organigrama del PSUC produeixen resultats positius, ja que, a nivells d'afiliació constants, els seus resultats electorals tendeixen a ser superiors als de les comarques on el seu organigrama és, formalment, més coherent; sens dubte és aquest un resultat paradoxal, que requereix, per a la seva interpretació, una teoria més desenvolupada sobre els rendiments de les estructures de partit, i que s'escapa del nostre objecte.

Es evident que les variacions inter-comarcals dels resultats electorals del PSUC estan lligades a molts altres factors; ara bé, creiem que es pot afirmar que, dins d'unes proporcions modestes, una part d'aquestes variacions esta lligada, i de forma no trivial, amb els esquemes de l'estructura organitzativa/ del PSUC existents a cada unitat territorial.

III

Conclusions: Una interpretació

[The following text is extremely faint and largely illegible due to low contrast and scan quality. It appears to be a series of lines of text, possibly a list or a paragraph, but the specific words and punctuation are difficult to discern. It seems to be a continuation of the document's content.]

Els resultats presentats en aquest capítol poden resumir-se així:

- la variable més fortament correlacionada amb els resultats electorals del PSUC (és a dir, la que explica per ella mateixa una proporció més alta de la variació dels resultats electorals del PSUC) és la taxa d'afiliació al partit.

El valor d'aquesta correlació és pràcticament constant, sigui quin sigui el nivell al qual es mesuri la relació (vot comunista en el conjunt d'Espanya, resultats electorals del PSUC a nivell comarcal, i resultats a la ciutat de Barcelona a nivell de barris). Les diferents anàlisis de correlació realitzades, per tal de comprovar-ne la solidesa, mostren que el valor del coeficient de correlació lineal r es situa en valors compresos entre .71 i .87; cap de les variables socials, demogràfiques i actitudinals que hem examinat en el capítol anterior es correlaciona tan estretament amb el vot comunista com aquesta.

- els elevats valors de la correlació mostren que la traducció en resultats electorals de la implantació organitzativa del PSUC és considerablement homogènia; en els termes que hem proposat per a la interpretació dels paràmetres de les rectes de regressió, trobem, però, notables diferències entre el PSUC i el PCE en sentit estricte, encara que un i altre partit siguin, internament, considerablement homogenis en aquest aspecte. (quadre nº 24).

Quadre nº 24.- Estimació dels paràmetres definidors de la relació afiliació/resultats electorals, PSUC i PCE.

	<u>PSUC</u>	<u>PCE</u>
Efecte multiplicador de l'afiliació	11.8	8.8
Impacte nacional	3.5	0.3

Com hem indicat, la interpretació a fer és la següent: l'"impacte nacional" d'un i altre partit (és a dir, el resultat electoral promig que poden esperar en aquelles unitats on no tinguin cap afiliat) és baix en el cas del PSUC, de l'ordre del 3.5 % del cens, però pràcticament nul (0.3 % del cens) en el cas del PCE.

D'altra banda, també el rendiment electoral de l'afiliació és diferent en un i altre cas: mentre els afiliats del PSUC atreuen vots cap al partit, en promig, en una proporció de 12 vots per afiliat, en el cas del PCE aquesta capacitat d'atracció és d'uns 9 vots per afiliat.

Cal remarcar que el fet que aquests paràmetres siguin superiors en el cas del PSUC que en el PCE és completament independent del fet que els resultats electorals del PSUC siguin més importants que els del PCE; amb els mateixos resultats, la situació podria perfectament ser la inversa.

D'altra banda, aquestes diferències han de posar-se en relació, naturalment, amb la menor polarització de la vida política catalana (i, per tant, amb la percepció per part dels e-

lectors, en conjunt, del PSUC com un partit menys "allunyat" que el PCE), i amb la diferent situació d'un i altre en una escala esquerra-dreta (majoritàriament d'esquerra en el cas del PCE, més cap al centre-esquerra en el cas del PSUC).

- Tantmateix, i sorprenentment, no sembla existir cap mediació, cap canal de comunicació entre el PSUC i els seus votants, que pugui donar raó d'aquesta forta relació entre afiliació i resultats electorals. Si s'accepta que una variable influeix sobre l'altra (el que sembla indiscutible, en base als resultats disponibles), hauria d'esperar-se, en principi, trobar alguna variable intermitja en la que es materialitzés aquesta mediació, que expliqués com es tradueix l'afiliació en vot.

Però no és així: ni la taxa d'activitat, ni la taxa d'adhesió, ni la distribució de la premsa del partit, ni la seva despesa electoral, ni (com hem vist en el capítol anterior) l'aparell sindical de CC.OO. expliquen aquell lligam.

Ara bé, la qüestió dels canals de mediació és essencial per a comprendre les relacions entre partit i electors i, per tant, per a la caracterització d'un partit. Abans d'admetre l'existència d'una relació purament "immaterial" entre afiliació i votants, cal intentar trobar quins són els suports materials en els quals s'encarna aquella relació.

Aquesta és la situació d'aquells altres partits comunistes en els quals es dona una forta relació entre la implantació organitzativa del partit i els seus resultats electorals: el

francès i l'italià, encara que hagin donat lloc a models interpretatius considerablement diferents.

En el cas francès, la relació existent entre els resultats electorals del PCF i la seva implantació organitzativa (bé directament com a partit, bé a través d'organitzacions properes al PCF) ha estat posada de relleu per J. Ranger (141), que cita el fet que fins a un 87 % dels votants del PCF tenen amics o familiars afiliats al PCF.

Aquesta forta relació serveix de base a la interpretació en termes de "contra-societat" proposada per A. Kriegel (142), que, encara que semblaria aplicable només als afiliats del PCF, la pròpia autora esten al seu electorat, en considerar-lo la "corona exterior del partit. Per A. Kriegel, el PCF prefigura, en el seu funcionament, organització i relacions amb la societat, els elements essencials de la nova societat que propugna. El partit tendirà, així, a replegar-se, a aïllar-se del marc social en què es mou ("partit en la, però no de la, societat francesa burgesa"); tendirà a construir un món apart, amb les seves pròpies regles i la seva mitologia particular.

S'explicaria, així, el fort lligam organitzatiu de l'electorat comunista (a través del sindicat, de la premsa del partit, de les seves activitats, etc.) i la seva tendència a formar micro-cosmos socials fortament impregnats, veritables fortalises que tendeixen a transformar-se en feudes tradicionals.

A canvi, el partit renuncia a sortir d'aquestes fortaleres: obrir-se a nous sectors socials podria posar en perill la cohesió de la "contra-societat" i, per tant, del propi model de societat futura. Així, l'actuació del partit tendirà a ser del tipus "tribunici", expressant directament i sense mediacions "nacionals" els interessos i les aspiracions dels sectors socials que la "contra-societat" aspira a integrar o, com a mínim, a representar.

Els mateixos fenòmens de forta inter-relació entre resultats electorals i actuació dels canals de comunicació del PCI han estat posats de relleu per diversos estudis sobre el cas italià. Així, V. Capecchi i els seus col.laboradors troben que les variables més fortament correlacionades amb el vot comunista són, apart de l'afiliació al partit, l'afiliació sindical a la CGIL i la difusió de L'Unità. (143) De fet, la massivitat de l'enquadrament polític i organitzatiu dels votants italians ha permès parlar de "subcultures polítiques de masses", especialment en el cas del PCI (144).

Aquesta noció no pot confondre's amb la de "contra-societat" proposada per A. Kriegel. En el model de la "subcultura política de masses", del que l'exemple principal en la família comunista és el partit italià (i potser també el partit de Xipre), el partit comunista ha conseguit encarnar la pràctica totalitat de les tradicions populars i d'esquerres preexistents (socialistes, republicanes, etc.). Com a partit domi--

nant de l'esquerra, dirigeix i controla una vasta xarxa d'organitzacions socials (sindicat, cooperatives, medis de comunicació, institucions culturals i esportives, etc.), que defineixen una autèntica subcultura, l'ambient efectiu de la vida quotidiana de bona part de la població.

La diferència crucial entre aquest model i el de la "contra-societat" rau en el fet que les dimensions quantitatives de la subcultura són tals que en fan una realitat qualitativament diferent, que no li permeten aspirar simplement a coaccionar des de fora les opcions dels governants, sinó que el condueixen a participar en la seva elaboració: la seva vocació és de partit de govern.

La capacitat expansiva de la subcultura li permet superar àmpliament els marcs estrictes d'una configuració "de classe"; la seva vocació de govern l'obliga a l'elaboració de programes que no tinguin només en consideració els interessos de la subcultura, sinó que aspiren a ser "nacionals". És, per tant, aquesta naturalesa "porosa" de la subcultura el que la diferencia decisivament de la "contra-societat".

Ara bé, tant en el model de la "contra-societat" com en el de la subcultura política, la relació afiliació/resultats electorals s'expressa i es materialitza en l'existència de canals de mediació visibles entre partit i electorat, canals de mediació que poden ser posats de relleu per les fortes correlacions existents entre els resultats electorals i alguns in-

dicadors de l'existència i funcionament d'aquells canals (sindicats, premsa del partit, etc.); ara bé, com hem vist, aquestes mediacions, en el cas del PSUC, no són visibles(145). Es cert que no hem examinat la relació que pugui haver-hi entre els resultats electorals comunistes i el funcionament d'al tres canals de comunicació no específicament lligats al PSUC. Aquests poden ser, d'una banda, medis de comunicació generals (premsa, ràdio, etc.) influïts pel (o favorables al) PSUC i, en segon lloc, l'acció individual i "no organitzada" dels seus afiliats entre la població.

Pel que fa als medis de comunicació generals, és cert que en el període considerat el tracte informatiu del PSUC variava considerablement entre uns i altres medis: limitant-nos a la premsa, l'actitud de Mundo-Diario respecte del PSUC era diferent que la de, per exemple, La Vanguardia o El País; el mateix podríem dir sobre les emissores radiofòniques. Aquest element pot ser important, però en el nostre context no és rellevant: es tracta de quelcom exterior al circuit de relació partit/afiliats/votants i, per tant, no pot servir per explicar adequadament la interconnexió entre aquestes variables. Resta, finalment, l'acció individual dels seus afiliats. Les dades existents sobre els afiliats al PSUC mostren que, de tots els partits catalans, són els que tenen un grau més alt de participació en organitzacions socials (sindicats, associacions de veïns, etc.), on la seva acció pot, per tant, ser-

vir com a vehicle d'influència política sobre altres persones (146). Ara bé, ni aquesta influència és rigorosament mesurable, ni, a més, és versemblant suposar que aquests afiliats del PSUC vagin a les institucions associatives a les que pertanyen a "defensar les consignes del partit", com ho prova (a més de la realitat quotidianament visible) el baix grau de participació dels afiliats del PSUC en les activitats internes de partit.

En resum, el cas del PSUC no sembla interpretable en el marc dels models generals existents. Cal, aleshores, renunciar a interpretar-lo? Amb les reserves que són del cas, creiem poder avançar, a partir de les dades i anàlisi presentades fins ara, una hipòtesi explicativa. Hipòtesi que no és estrictament demostrable, però que dóna raó dels fets observats.

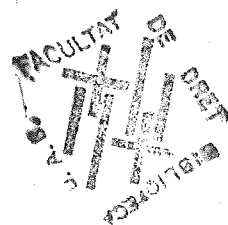
La forta correlació entre partit i electorat no es deu a l'acció causal de l'afiliació sobre els resultats electorals del PSUC (ni molt menys a la inversa), sinó a la influència sobre totes dues variables de factors socials i històrics generals, que són els que han definit el lloc i el paper del PSUC en la societat catalana.

Fins als inicis de la guerra civil, el predomini de l'anarcosindicalisme a Catalunya havia fet que els partits polítics del moviment obrer fossin pràcticament inexistents. Aquest buit va permetre que el PSUC, des de la seva fundació, aparegués com primer partit de l'esquerra obrera, assumint un important paper polític, compresa la participació en els governs

de la Generalitat. A més, assumint un paper polític centrat fonamentalment en la defensa de la República i l'autonomia contra el feixisme, el PSUC va poder estendre la seva incidència entre sectors de les classes populars no estrictament obrers (al camp, entre la petita burgesia tradicional, etc.) (147).

A diferència de la resta d'Espanya, doncs, on hi ha una certa "divisió del treball" entre CNT d'una banda i PCE i PSOE de l'altra, a Catalunya el PSUC pren durant la guerra civil un paper de punt de convergència de les tradicions del moviment obrer i de part del republicanisme d'esquerres.

Es molt probable que aquest paper de punt de convergència es mantingués sota el franquisme, naturalment amb totes les matisacions que calgui, com a conseqüència del canvi de circumstàncies (148). Quan el PSUC va començar a reprendre una activitat més o menys regular a "l'interior", es va trobar probablement en una situació que, "mutatis mutandis", era similar en algun sentit a la que havia conegut en els moments de la seva fundació l'any 1936: la resistència anarco-sindicalista s'havia pràcticament extingit a mitjans dels anys cinquanta, i no existeixen altres forces polítiques vinculades al moviment obrer d'alguna importància. Com ha pogut escriure J.A. González Casanova, el PSUC és "l'avantguarda de la resistència (...) l'eix vertebrador de les primeres organitzacions unitàries de la democràcia catalana" (149).

Ni la sortida dels socialistes del PSUC després de la guerra civil, ni els intents d'absorció per part del PCE, doncs, aconseguiran fer-ne un partit comunista en el sentit estricte que tenia això en el període de la "guerra freda", ni tampoc un partit tancat en els límits de les restes del moviment obrer i dels petits nuclis d'intel.lectuals d'oposició. Durant un període bastant llarg, activitat antifranquista a Catalunya voldrà dir, amb poques excepcions, presència activa i organitzada (encara que, naturalment, no exclusiva) del PSUC. Ara bé, activitat en condicions d'il.legalitat, és a dir, activitat en unes zones concretes i limitades del territori, entre grups socials precisos, i discontinua, com a conseqüència de la repressió.

Els bruscos i massius canvis socials experimentats per Catalunya, especialment durant els anys seixanta, amb el sorgiment, o el creixement, de les concentracions obreres immigrades de l'entorn de Barcelona (però també a d'altres punts, com Blanes, la franja central del litoral gironí, el triangle Tarragona-Valls-Reus o punts dispersos a l'interior) representarien un repte pel PSUC. D'una banda, les condicions materials i socials dels suburbis barcelonins constitueixen una oportunitat per a estendre la seva influència; d'altra banda, signifiquen una modificació en l'equilibri de la política del PSUC, que s'adreça simultàniament a la classe obrera i a sectors no obrers. No és casual que sigui en aquest període,

a finals dels anys seixanta, quan el PSUC coneix importants escissions (lligades també, certament, a corrents polítics generals europeus).

Finalment, el PSUC tornarà a ser un punt d'agregació en els moments finals del franquisme i en el període de la transició, encara que, novament, en circumstàncies completament diferents a les anteriors. D'una banda, recull el gruix de la base militant i de les experiències dels grups polítics sorgits a la seva esquerra des de finals dels seixanta, com hem indicat més amunt; d'altra banda, però, dues forces polítiques començaran a fer-li la competència en terrenys molt propers: en primer lloc, el procés de convergència iniciat pels diversos nuclis socialistes existents a Catalunya i que conduirà finalment a la constitució de l'actual PSC; en segon lloc, a més distància (però amb un considerable terreny comú), la transformació del "pujolisme" en una força política tendencialment de masses, CDC.

Totes dues forces superaran electoralment el PSUC, però a canvi de correccions en el seu projecte inicial: el PSC no aconseguirà competir eficientment amb el PSUC en el terreny de l'afiliació i organització (el que tindrà especial rellevància en el pla sindical), i CDC anirà abandonant progressivament la seva referència "social-demòcrata", que implicava, essencialment, la voluntat d'implantar-se entre els sectors populars (però no obrers) d'esquerra moderada (i obrint així, potser, un

camp per ERC).

La competència que fa el PSUC és essencialment passiva: ben implantat en les zones del territori i en els grups socials on hi havia hagut una activitat antifranquista més important, en termes relatius, no aconsegueix sortir-ne. Aquí radica, creiem, l'última explicació: l'adhesió electoral al PSUC, com l'afiliació, s'ha fet probablement sobre la base de la seva identitat com a partit capdavanter de l'oposició a Catalunya sota la dictadura i, potser, sobre el seu paper com a continuador de certes tradicions polítiques més remotes de les classes populars.

Tots els indicis apunten en aquest sentit: la seva forta implantació en les zones i en les ciutats d'important activitat antifranquista; el fort pes (sense equivalent en el PCE) entre els grups d'edat que havien pogut participar més activament en l'oposició a la dictadura; la incidència en el moviment obrer, però només (o principalment) en aquelles zones on el moviment obrer té una tradició que arrenca dels anys seixanta i setanta; la moderació ideològica dels seus votants, combinada amb un fort catalanisme; la sorprenent similitud sociològica entre els seus votants i els seus afiliats; etc. En aquest marc, els vehicles essencials del lligam entre aquests sectors socials i partit són de tipus personal: d'una banda, els mecanismes de transmissió inter-generacional, sobre els quals ha cridat l'atenció J.M.Maravall en un altre context (150); d'altra banda, la influència directa exercida pels

propis afiliats del PSUC. S'explicarien així, per exemple, les "bosses" de forta implantació (organitzativa i electoral) del PSUC en alguns contextos rurals, considerablement aïllats de l'evolució política general, on precisament els mecanismes d'influència personal poden tenir més importància. Segurament, el cas del Priorat en constitueix un bon exemple. Es més: fins i tot les característiques estructurals essencials del seu electorat que havíem presentat en el capítol anterior (i, especialment, l'estructura "piramidal" del seu vot i la "situació intermitja" del seu perfil social, a mig camí entre els grans i els petits partits comunistes) es connecten amb aquests elements d'identitat. Així, aquella "situació intermitja", aquella "heterogeneïtat", expressen segurament una situació de transició, però no només de transició de petit a gran partit (o al revés, és ara indiferent), sinó d'un partit fet (tant en el pla organitzatiu com en el pla de l'articulació de determinats grups socials) en condicions excepcionals (guerra civil, dictadura) a un partit que opera en una democràcia parlamentària.

D'altra banda, l'estructura "piramidal" del seu vot, és a dir, el fet que els seus resultats electorals siguin millors com menys important és l'elecció, pot consistir pura i simplement en que alguns electors, que en moments crucials s'inclinen per altres forces polítiques, mantenen una reserva de simpatia, de reconeixement, per aquest partit, reserva que expres-

sen en aquelles ocasions en les quals és precisament això el que compta (com a les eleccions sindicals o municipals, on la figura i la personalitat dels candidats tenen un pes decisiu) o bé el que està en joc és vist com poc rellevant (elecció al Senat).

Aquesta identitat "resistencial", aquesta connexió política primordial amb els sectors per als quals la identificació antifranquista pugui encara ser important, constitueix simultàniament la força i la feblesa del PSUC. La força, en la mesura que li garanteix una identitat i unes articulacions socials sòlides, estables. La feblesa, en la mesura que no és un signe d'identitat pertinent en el joc polític d'un sistema democràtic: el precedent de molts partits comunistes europeus (amb resultats electorals espectaculars a la sortida de l'última guerra mundial, resultats que no han conservat després) ho prova. Només han sobreviscut com a forces electoralment rellevants aquells partits que, sobre la base d'una sòlida identitat inicial de tipus resistencial, antifeixista, han sapigut, o han pogut, renovar-la, adaptar-la a un marc polític essencialment diferent del que van conèixer en els seus inicis. La situació d'"heterogeneïtat", la "situació intermitja" té dues sortides possibles; de la capacitat d'adaptació del PSUC dependrà el resultat final.

CONCLUSIONS

En les diverses consultes electorals que han tingut lloc entre 1977 i 1980 (eleccions generals de 1977 i 1979, eleccions locals de 1979 i eleccions autonòmiques de 1980) les candidatures del "Partit Socialista Unificat de Catalunya" han obtingut uns resultats electorals superiors al mig milió de vots, que han representat entre l'11.6 % i el 14.4 % del cens electoral, i entre el 17.1 % i el 18.7 % dels vots emesos.

Geogràficament, la implantació electoral del PSUC és poc homogènia, obtenint els seus resultats electorals més importants en les comarques del cinturó industrial barceloní, en el Tarragonès i en algunes comarques tarragonines predominantment agràries. Al nivell municipal, aquesta heterogeneïtat és encara més important, ja que el decil de municipis de Catalunya on els resultats del PSUC són més alts es distribueixen entre 22 comarques.

En relació al cens electoral, els resultats generals del PSUC van registrar un fort descens entre 1977 i 1979, i un descens inapreciable entre 1979 i 1980. L'augment de l'abstenció electoral, però, fa que els seus resultats s'hagin mantingut més estables, amb un cert creixement entre 1979 i 1980.

Aquests resultats han fet que el PSUC hagi estat el segon partit més votat de Catalunya a les eleccions de 1977, i el tercer tant a les eleccions de 1979 com de 1980, encara que la traducció dels seus resultats electorals en presència parlamentària no es correspongui exactament a aquests resultats,

a causa de la seva menor implantació a les circumscripcions on la relació numèrica votants/escons és menor.

Aquests resultats contrasten amb els obtinguts pel "Partido Comunista de España" que, a la resta del territori espanyol, exclosa Catalunya, rebia els vots del 5.5 % del cens l'any 1977 i del 6.4 % a les eleccions generals de 1979. Malgrat les desigualtats en la implantació electoral del PCE, aquest no registra a cap altra regió espanyola resultats comparables als del PSUC, aproximant-s'hi només els resultats registrats a Andalusia (en torn d'un 9 % del cens, i entre l'11 % i el 13 % dels vots). Així, mentre Catalunya representa, aproximadament, una sisena part de la població espanyola, el vot comunista a Catalunya ha representat entre el 26 % i el 34 % del conjunt del vot comunista espanyol.

Les eleccions locals de 1979 van registrar un cert creixement tant pel PCE com pel PSUC en els municipis on van presentar candidatures pròpies. La desproporció entre tots dos partits és menor en aquest terreny, ja el PSUC representa només el 14 % dels regidors i el 12 % dels alcaldes del conjunt PCE-PSUC. Aquest menor pes relatiu del PSUC en l'àrea local es deu tant al major èxit relatiu de les candidatures del PCE com al fet que el PSUC no presentés candidatures pròpies en molts municipis mitjans, on va participar a les eleccions locals a través de candidatures d'agrupació d'electors,

freqüentment conjuntes amb altres forces polítiques.

La major importància dels seus resultats electorals ha permès al PSUC tenir una influència política en la vida catalana superior a la del PCE en el conjunt d'Espanya. Amb tot, el lloc del PSUC en la vida política catalana ha experimentat un canvi substancial durant el període considerat.

De 1977 a 1979, el procés constituent espanyol i les especificitats de la situació catalana (restauració de la Generalitat, elaboració de l'avant-projecte d'Estatut d'autonomia a través d'acords entre els principals partits, etc.) havien fet possible un marc de relacions entre partits polítics, caracteritzat per l'existència de mecanismes (sovint institucionals) tendents a la formació d'àmplies majories polítiques, que co-responsabilitzaven la totalitat dels principals partits, excloent l'estricta aplicació de la regla majoritària i reduint, per tant, la competitivitat entre partits.

El paper del PSUC en la vida política catalana es veia així doblement reforçat: primerament, perquè l'existència d'aquests mecanismes coincidia amb l'estratègia política del PSUC (i amb la del PCE en el conjunt d'Espanya) i, en segon lloc, perquè contribuïa a legitimar-lo, com a partit de govern, als ulls de l'electorat.

A partir de 1979, i especialment de 1980, amb l'elecció del Parlament de Catalunya, aquesta situació tendirà a canviar, a favor d'un increment de les distàncies entre partits, produint-se una precisa polarització de la vida política que ha

conduït a la implantació del principi de la regla de majoria, limitant les possibilitats de col.laboració entre partits, especialment (però no exclusivament) en termes de la distinció esquerra-dreta.

Aquesta dinàmica de polarització política ha exclòs la possibilitat d'aplicació de l'estratègia d'amplis acords defensada pel PSUC, i, apareixent com a partit situat en una posició "extrema", a marginalar-lo del joc institucional de relacions entre partits polítics.

Aquesta polarització, però, és més una estratègia de les "élites" dirigents dels partits polítics catalans que una resposta a una situació de real polarització entre l'electorat de Catalunya. En efecte, el grau de polarització ideològica de l'electorat català és baix, en termes comparatius, per sota de la que es dona entre el conjunt de l'electorat espanyol i situant-se al nivell dels països europeus on aquella és més baixa.

La polarització dels electors catalans és, en canvi, relativament més important (encara que també en dimensions comparativament limitades) en torn d'un segon eix de contraposició política, el que defineixen les actituds d'identitat nacional dels ciutadans. La inexistència de forces polítiques rellevants, en termes electorals i parlamentaris, que hagin volgut explotar electoralment aquest segon eix de contraposició política no exclou la seva existència real, influïnt d'una

manera mesurable sobre les opcions de partit dels ciutadans.

L'existència d'aquest segon eix de contraposició política permet explicar l'aparent paradoxa existent en el sistema català de partits, i consistent en que una baixa polarització política, en termes d'esquerra-dreta, entre els ciutadans dongui lloc a un sistema de partits fortament fragmentat, tant en relació al sistema de partits a Catalunya durant la IIa. República com en relació a l'actual sistema espanyol de partits.

D'altra banda, aquest segon eix de contraposició política no afecta per un igual el conjunt de l'espectre polític, sinó que contraposa de manera més intensa les actituds dels electors situats en posicions d'esquerra en una escala esquerra-dreta. Aquesta polarització diferencial pot crear rigideses en l'espai polític de l'esquerra, que dificultin la mobilitat del vot dels electors i redueixin, per tant, l'eficiència de la competició entre partits polítics a Catalunya.

Aquestes característiques de la competició electoral entre partits són les que permeten parlar d'un sistema català de partits polítics que no constitueix només un sub-sistema del sistema general espanyol, si considerem que un sistema de partits no es defineix només per la identitat i les dimensions de les forces polítiques que el formen, sinó també

pels elements actitudinals que componen les opcions de partit dels electors.

Aquesta configuració actitudinal de l'electorat català no és una conseqüència necessària del sistema autonòmic previst pel títol VIII de la Constitució. El sistema de partits, com a mediació de conjunt entre societat i Estat, tendeix a ser uniforme en les societats actuals, com a conseqüència de la concentració de poder polític en les instàncies centrals de l'Estat. Com prova l'exemple de la majoria dels Estats federals, aquesta unificació no és incompatible amb l'existència d'àmplies parcel·les de poder atribuïdes a les comunitats que integren la federació.

El que és cert, en canvi, és que l'adopció d'estratègies coalicionals diversificades en els diferents nivells del sistema polític per part d'alguna (o algunes) força política, tendeix a dificultar el funcionament del sistema general de partits, en excloure en determinades zones del territori la plena operativitat de les bases de competència electoral definidores del sistema general. En aquest sentit, l'existència de sistemes específics de partits en zones limitades del territori, amb bases de competència electoral pròpies, tendeix a reduir l'eficiència (en termes de rendiment competitiu) del sistema general de partits.

La geografia del vot comunista a Catalunya mostra una im-

plantació notablement desigual, amb forta concentració en les comarques del cinturó industrial barceloní i en algunes comarques tarragonines, mentre la implantació és més baixa a la majoria de la circumscripció de Girona i en les comarques del centre i nord de la circumscripció de Lleida.

També es registren considerables disparitats a l'interior de la gran majoria de les comarques, tendint els resultats electorals més importants del PSUC a concentrar-se en uns pocs municipis (que rarament inclouen la capital comarcal) i sent netament més baixos a la resta.

Així, si a nivell comarcal el vot comunista sembla anar associat amb algunes variables associades a les transformacions socials experimentades per Catalunya des dels anys seixanta, l'anàlisi a nivell municipal no confirma aquesta correlació, per l'existència d'un cert nombre de municipis de característiques socials "tradicionals" (predominantment agraris, amb baixa immigració, aïllats del centre de la vida política catalana, etc.), i per les disparitats que es poden apreciar en la influència d'aquelles variables estructurals sobre el vot comunista en les diferents unitats del territori.

L'anàlisi de les característiques sociològiques de l'electorat del PSUC mostra com les diferències entre el PSUC i el PCE no són només quantitatives, sinó també qualitatives. En

efecte, la composició social i les actituds dels votants del PSUC difereixen sensiblement, en alguns aspectes, de les característiques dels votants del PCE a la resta d'Espanya.

Així, l'electorat del PSUC inclou una proporció més alta de persones del sexe femení que el del PCE (40 % i 20 %, respectivament); tot i ser un electorat més jove que el conjunt de la població, els grups d'edat centrals (dels 26 als 35 anys i dels 36 als 45) hi són més importants que en el PCE, on els grups majoritaris són els extrems, és a dir, els més joves (especialment, el de persones que van poder votar per primera vegada a les eleccions generals de 1979) i els d'edat més avançada.

Sota el punt de vista del nivell educatiu, mentre el PCE apareix com un partit amb un electorat amb importants proporcions, simultàniament, d'universitaris i de persones sense estudis, el PSUC apareix com un electorat més proper a la població, tenint com a grups fonamentals els de nivells educatius mitjans i baixos, potser més en consonància amb les característiques i les exigències, en el terreny educatiu, d'un sistema productiu més modernitzat.

En el terreny religiós, l'electorat del PSUC inclou una proporció més important de persones que es declaren catòliques (i, dintre d'elles, de persones practicants) que l'electorat del PCE.

Pel que fa a les actituds polítiques, la situació dels votants del PSUC i del PCE en una escala esquerra-dreta és un dels elements que diferencia més acusadament tots dos electorats, ja que, mentre l'electorat del PCE es concentra primordialment en posicions d'esquerra i d'extrema esquerra, l'electorat del PSUC inclou un espectre més ampli de posicions polítiques i, a més, el grup majoritari és el que es situa en posicions de centre-esquerra, seguit pel corresponent a les posicions d'esquerra.

La major proximitat del PSUC respecte de la població catalana en tots aquests aspectes no s'explica només pel fet numèric que, sent un electorat més nombrós proporcionalment que el del PCE, les seves propietats tendeixin a semblar-se a les de la resta de l'electorat, ja que un cert nombre d'aspectes presenten, en canvi, el PSUC com un partit que s'allunya considerablement del perfil de la població.

Cal destacar en primer lloc les variacions en la composició socio-professional de l'electorat de tots dos partits. El PSUC apareix com un partit primordialment obrer, en major mesura que el PCE (ja que el 60 % dels votants del PSUC són assalariats d'indústria, davant de només 40 % dels votants del PCE), i amb un pes notable de sectors socio-econòmics de tipus "tradicional" (pagesos, artesans), que tenen un pes molt baix en el conjunt de l'electorat comunista espanyol.

El PCE té, en canvi, una proporció de "colls blancs" en el

seu electorat superior al pes d'aquests grups en el conjunt de la població, mentre en el PSUC aquests sectors tenen un pes inferior al que tenen en el conjunt de l'electorat català.

Es important destacar el fet que aquestes discrepàncies no es poden explicar només per les variacions entre l'estructura ocupacional de Catalunya i la de la resta d'Espanya. Al contrari: les diferències entre l'electorat comunista a Catalunya i a la resta d'Espanya s'expliquen més per les variacions en la propensió al vot comunista dins de cada grup social, que per les variacions en la importància relativa dels diversos grups socials.

El PSUC queda també a notable distància del conjunt de la població de Catalunya en un altre terreny: la immigració. Més de la meitat dels votants del PSUC són persones nascudes en altres regions d'Espanya, mentre aquest grup representa poc menys del 40 % del total de la població catalana.

Això, però, no impedeix un alt grau d'identificació dels votants del PSUC amb la realitat nacional catalana. A partir de diversos indicadors (grau de coneixement de la llengua catalana, identificació nacional dels seus votants, tipus d'organització político-institucional preferida), el PSUC apareix com un partit amb un electorat fortament catalanista, només per sota dels votants d'ERC, i, el que a primera vista

podria semblar sorprenent, per damunt dels votants de CiU.

La caracterització de conjunt que pot així fer-se de l'electorat comunista a Catalunya fa que, en una perspectiva comparada, el PSUC presenti un perfil intermig entre el perfil típic dels "grans" partits comunistes d'Europa occidental (com els d'Itàlia, França, Xipre, Finlàndia) i els partits comunistes minoritaris (Gran Bretanya, República Federal Alemanya, Holanda, etc.): mentre en alguns aspectes el perfil de l'electorat del PSUC tendeix a ser bastant proper al de la població de Catalunya, en altres aspectes es dona una clara contraposició entre conjunt de l'electorat i votants del PSUC.

Es planteja així la qüestió de fins a quin punt el vot del PSUC és un vot causat per certs factors estructurals, com la immigració, la industrialitat, el creixement demogràfic, la urbanització, etc. Aquestes variables, mesurades a nivell comarcal, es mostren fortament correlacionades amb els resultats electorals del PSUC, però una anàlisi més aprofundida permet concloure que no pot parlar-se de determinació estructural.

En efecte, aquestes correlacions tendeixen a perdre importància si del nivell comarcal passem al nivell municipal. D'altra banda, l'anàlisi tipològica mostra com unitats territorials on aquelles variables estructurals prenen valors similars registren fortes disparitats en els resultats electo-

als obtinguts pel PSUC.

En un sentit similar, anàlisis de regressió mostren com les proporcions en què certes variables es tradueixen en vot comunista són molt heterogènies entre diverses zones del territori.

Finalment, la geografia del vot comunista mostra l'existència de forta implantació electoral del PSUC en algunes zones rurals aïllades, predominantment agràries i sense immigració.

Així, la forta correlació que es troba a nivell comarcal entre algunes variables relatives a estructura social i vot comunista no pot interpretar-se adequadament en termes de determinació.

De fet, la variable que, individualment, està més correlacionada amb els resultats electorals del PSUC és la pròpia implantació organitzativa del PSUC com a organització, i especialment les dimensions de la seva afiliació. En el període estudiat, l'afiliació al PSUC ha oscil·lat entre un màxim proper als 30.000 afiliats i un mínim superior als 20.000. Les característiques sociològiques dels afiliats del PSUC coincideixen substancialment amb les dels seus votants, i també la seva distribució territorial. Sigui quin sigui el nivell territorial al qual hom mesuri la relació entre importància de l'afiliació del PSUC i resultats electorals comunistes, s'obtenen coeficients de correlació compresos entre

0.7 i 0.9, considerablement superiors als que ofereixen les variables de tipus estrictament sòcio-estructural.

Així, la principal variable explicativa dels resultats electorals del PSUC és la seva presència com a partit organitzat i localment actuant. Ara bé, paradoxalment, no pot determinar-se per quins canals es produeix la relació entre organització i vot comunista. En efecte, cap de les variables que podrien considerar-se com a expressives de l'existència de vincles entre partit i votants sembla jugar un paper visible sobre els seus resultats electorals: ni la taxa d'adhesió, ni la taxa d'activitat, ni la distribució de la premsa del PSUC permeten explicar els seus resultats electorals.

Altres variables mostren en aquest terreny una relació més sorprenent: la correlació és nul·la pel que fa a la implantació sindical de Comissions Obreres, i negativa pel que fa a la inversió econòmica electoral del PSUC i a la complexitat del seu esquema organitzatiu (encara que aquestes correlacions negatives poden explicar-se en termes de decisions polítiques adoptades deliberadament pel PSUC a fi de garantir una certa presència política en aquelles zones on els seus resultats electorals són més baixos, per a contrarestar la tendència espontània a la concentració del seu electorat).

La situació és doncs, complexa, en la mesura que les variables sociològiques no arriben a explicar suficientment els resultats electorals del PSUC i, d'altra banda, la variable

explicativa més important és l'afiliació al PSUC, però sense que altres variables, indicatrius de l'existència d'una influència de l'afiliació sobre els resultats electorals, juguin un paper rellevant.

Aquests resultats permeten excloure l'aplicació a l'electorat del PSUC dels principals models explicatius generals que han estat proposats per a interpretar el vot comunista. Entre ells, destacadment, el model que presenta el vot comunista com l'expressió de segments primaris i autoritaris de les classes treballadores; el model del "Vot de protesta", en el qual el vot comunista és presentat com l'expressió de sectors socials marginats, desesperats i no-ideològics; el model de la "contra-societat", en el qual els partits comunistes apareixen com un "ghetto" amb precises bases socials; i el model de la "subcultura política de masses", en el qual el partit és només el capdavanter d'una àmplia xarxa d'organitzacions socials diverses, que formen el marc de la vida quotidiana de bona part de la població.

En canvi sembla més adequada la hipòtesi, referida als partits de masses en general, que els presenta com a estructures col·lectives de "líders d'opinió", la base electoral dels quals està constituïda per l'existència d'una xarxa de relacions inter-personals i, més enllà, per lleialtats de partit mantingudes al llarg del temps i/o transmeses inter-generacionalment.

La base d'aquests suports, en el cas del PSUC, estaria constituïda pel seu paper polític en el passat, en primer terme durant la guerra civil, immediatament després de la seva fundació, quan apareix simultàniament com a principal partit polític del moviment obrer i amb una forta incidència entre sectors populars no obrers; i, en segon lloc, pel seu important paper en l'activitat d'oposició clandestina a Catalunya durant el franquisme, tant per la seva influència directa, com pel superior èxit de la política unitària impulsada pels comunistes, com, finalment, per la convergència en el PSUC, en els últims anys del franquisme, de part dels sectors d'extrema esquerra que havien aparegut a finals dels anys seixanta.

El paper jugat pel PSUC en aquests períodes li ha permès construir-se una identitat entre els nuclis més mobilitzats de la classe obrera i en sectors, urbans i rurals, de les baixes classes mitges. Ara bé, l'activitat d'oposició clandestina a la dictadura era una activitat discontinua en el temps i fortament concentrada en uns quants punts del territori: s'explicaria així la forta localització territorial dels millors resultats electorals del PSUC, en contextos diversos sociològicament; s'explicaria així també el conjunt de disparitats que presenta la composició socio-professional de l'electorat del PSUC.

Així, la correlació entre afiliació i vot seria espúria: no es deuria a una influència causal de l'afiliació sobre el vot

sinó a una "propensió cap al PSUC", molt variable tant a través de les diverses zones geogràfiques com a través dels grups socials, que faria que certs contextos i certs grups socials tinguessin, a la vegada, una certa propensió al vot comunista i a l'afiliació de partit.

La implantació comunista respondria així, essencialment, a la seva identitat com a partit anti-franquista; seria entre els electors per als quals aquesta identitat és rellevant on el PSUC troba els seus votants.

S'explicarien així les fortes correlacions entre els resultats electorals comunistes i certes variables estructurals, ja que les zones del territori on aquestes variables prenen valors més alts són aquelles on l'activitat i la implantació organitzativa del PSUC havien estat anteriorment més importants.

També alguns aspectes de la dinàmica dels resultats electorals del PSUC semblen fer-se intel·ligibles en aquest marc. Així, l'evolució dels resultats electorals del PSUC mostra alguna relació amb el tipus d'elecció. Els seus resultats tendeixen a ser més importants com menys important és, als ulls dels ciutadans, la institució elegida (i sense que aquestes variacions puguin explicar-se per l'abstenció diferencial). L'ordre de menors a majors resultats és: eleccions al Congrés dels Diputats; Parlament de Catalunya; Senat; a-

juntaments (i, en aquest punt precís, poden mencionar-se també els resultats de les candidatures de CC.OO. a les eleccions sindicals).

Aquesta estructura "piramidal" dels resultats electorals del PSUC podria suggerir una visió diferenciada, per part del conjunt de l'electorat, del grau de legitimació del PSUC, però també una actitud, desigualment difosa entre els votants d'altres forces polítiques, d'una certa simpatia o proximitat, que s'expressaria més fàcilment en aquelles eleccions on els elements primordials són de tipus personal. Entre els partits en els electorats del quals pot donar-se una actitud d'aquest tipus, conduint a votar per les candidatures impulsades pel PSUC en certes eleccions, cal mencionar, com suggereixen tant els resultats electorals com algunes enquestes d'opinió, el PSC, i en segon terme, CDC.

Aquesta interpretació no implica, naturalment, ni que el PSUC hagi estat l'única força rellevant de l'oposició anti-franquista a Catalunya, ni que n'hagi assumit tot el patrimoni. A canvi, sembla cert que la implantació electoral del PSUC es basa fonamentalment en la continuïtat respecte de certes tradicions culturals i polítiques de les classes populars de Catalunya, de cicle històric llarg, i en especial, en les lleialtats creades durant el franquisme.

Aquesta identitat, finalment, constitueix a la vegada una

força i una feblesa pel PSUC. Una força, en la mesura que li garanteix unes bases d'identificació de partit arrelades en lleialtats establertes a través de llargs períodes temporals. Una feblesa, en la mesura que li fa difícil estendre la seva influència en direcció a sectors socials i zones del territori on aquesta identitat té una importància menor.

Diversos factors conflueixen en fer que aquestes bases no siguin suficients, en el terreny electoral, a mig termini. En primer lloc, el fet que una identitat "resistencial" no constitueix una base d'identificació pertinent en una situació política democràtica; en segon lloc, la tendència a l'homogeneïtzació social i cultural de les societats modernes, on difícilment poden perviure "micro-climes" polítics aïllats dels corrents generals. Finalment, la creixent polarització de la vida política catalana, en anar-lo conduint a una situació de relativa marginació, li dificulta l'elaboració d'una estratègia que li permeti millorar la seva situació.

L'experiència d'altres partits comunistes d'Europa occidental mostra com les identitats de tipus anti-feixista tenen una vigència temporal limitada. Només la seva renovació, la seva adaptació al marc polític en el qual es mouen, ha permès a alguns partits comunistes la seva supervivència com a for-

ces políticament rellevants. De l'evolució general del sistema català de partits polítics, però també de la capacitat d'adaptació del PSUC, dependrà doncs el seu futur electoral. Aquesta connexió entre opcions estratègiques i resultats electorals confirmaria, en últim extrem, la major potència explicativa de models interpretatius que posin l'accent en variables de tipus polític-cultural i en cicles cronològics llargs sobre models que utilitzin exclusivament variables socio-estructurals.

NOTES

Notes al capítol primer:

(1) Sobre la crisi de l'Estat franquista i la transició a la democràcia existeix una ja considerable bibliografia. Cal, entre altres, veure R. CARR i J.P.FUSI, España, de la dictadura a la democracia, Barcelona (Planeta), 1979; J. De ESTEBAN i L. LOPEZ GUERRA, La crisis del Estado franquista, Barcelona (Labor), 1977 i, dels mateixos autors, De la dictadura a la democracia, Madrid (Universidad Complutense), 1979; P. PRESTON (ed.), España en crisis: Evolución y decadencia del régimen de Franco, Madrid, (Fondo de Cultura Económica), 1978.

Sobre la legalització del PCE, ha de veure's F. RUBIO LLORENTE i M. ARAGON REYES, "La legalización del Partido Comunista de España", a Revista Española de la Opinión Pública, 48, 1977, pp. 157 - 171, i el relat periodístic, sovint saborós, de J. BARDAVIO, Sábado Santo rojo, Madrid (Ediciones Uve), 1980.

Sobre l'eurocomunisme del PCE els textos de referència són els de S. CARRILLO, "Eurocomunismo" y Estado (Barcelona, Grijalbo, 1977) y Escritos sobre Eurocomunismo, Madrid (Forma Ediciones), 1977, dos volums. Cal mencionar de passada que d'un títol a l'altre desapareixen les cometes en la paraula 'eurocomunisme', el que no està desprovist d'implicacions.

(2) Vegeu J.J.LINZ i J.M. De MIGUEL, "Un análisis regional de las elecciones de 1936" a Revista Española de la Opinión Pública, 48, 1977, pp. 27 - 69, especialment la taula nº 9. Més en general, J.J.LINZ, El sistema de partidos en España, Madrid (Narcea), 1976, pp. 159 - 163.

(3) Encara que està fora del conjunt PCE-PSUC en sentit estricte, pot mencionar-se aquí (per la posterior evolució d'alguns dels promotors de la candidatura) la curiosa experiència d'un candidat d'extrema esquerra a les eleccions de regidors "del tercio familiar" de Barcelona d' octubre de

1973. Vegeu F. RODRIGUEZ OCAÑA, Candidato de los trabajadores, Barcelona (Avance), 1975.

(4) L'absència de publicació oficial dels resultats electorals al nostre país, que mai es criticarà prou, explica que hi hagin discrepàncies menors entre els resultats utilitzats en els diversos estudis. Nosaltres hem optat per utilitzar les dades presentades per EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL a Estudios Electorals, 3, 1981, p. 247.

(5) Per al marc comparatiu, vegeu S. BARTOLINI, "La sinistra nei sistemi partitici europei (1917-1978): una analisi comparata della sua dimensione e composizione e dei problemi di sviluppo elettorale", a Rivista Italiana di Scienza Politica, 1, 1979, pp. 137 - 169, i el conjunt de treballs que recull H. TIMMERMANN (ed.), I partiti comunisti dell'Europa mediterranea, Bologna (Il Mulino), 1981.

(6) Per molts comunistes espanyols, els resultats electorals de 1977 van representar una amarga injustícia, un insuficient reconeixement de la seva lluita sota el franquisme. Vegeu les referències a aquesta actitud en l'informe de S. Carrillo al Comitè Central del PCE de juny de 1977, recollit a S. CARRILLO, Escritos sobre Eurocomunismo, citat, pp. 58, 61, etc. En l'anàlisi oficial, la por orquestrada pels "poders fàctics" fou el factor que va impedir uns més alts resultats electorals, fent que els votants d'esquerra "s'aturessin" en el PSOE: vegeu M. AZCARATE, "Nace una democracia", editorial de Nuestra Bandera, 87, 1977, especialment pp. 6-7 i, en el mateix sentit, "Votad Democracia" a PCE, Almanaque PCE 78, Madrid, 1978, pp. 68 - 69.

Es significatiu que el nº 87 de Nuestra Bandera, dedicat monogràficament a les eleccions de 1977, no recollís cap anàlisi de conjunt sobre el vot comunista (mentre hi havien, a més d'algunes monigrafies locals, anàlisis generals sobre el PSOE i la UCD).

D'altra banda, des de Catalunya, J.M. MAYMO ha pogut escriure que "les eleccions del 77 (...) van constituir a la resta d'Espanya una derrota de l'antifranquisme" (vegeu el seu article "Valoració dels resultats de les eleccions legislatives i municipals a Catalunya", a Nous Horitzons, 54, maig 1979, p. 9).

(7) Així, J.J. LINZ presenta el sistema de partits espanyol en termes de dramàtica polarització (vegeu J.J.LINZ, "Il sistema partitico spagnolo", a Rivista Italiana di Scienza Politica, 3, 1978, p. 387). J.M.MARAVALL insisteix, a més de la polarització, en el seu caràcter segmentat: vegeu J.M.MARAVALL, "Transición a la democracia, Alineamientos políticos y elecciones en España", a Sistema, 36, 1980, pp. 92-96.

(8) Per una aguda anàlisi dels diferents "jocs" coalicionals, vegeu J.CAPO, "Estrategias para un sistema de partidos", manuscrit inèdit, de propera publicació a la Revista de Estudios Políticos.

(9) Per una exposició autoritzada, vegeu S. CARRILLO, El año de la Constitución, Barcelona (Grijalbo), 1978.

(10) Sobre aquestes estructures geogràfiques, vegeu M. MARTINEZ CUADRADO, El sistema político español y el comportamiento electoral regional en el Sur de Europa, Madrid (Instituto de Cooperación Intercontinental), 1980, pp. 42 - 43.

(11) Vegeu en aquest sentit J.J.LINZ, "Il sistema partitico spagnolo", citat, pp. 405 - 408 i J.M.VALLÉS, "Les eleccions del 1977 a Espanya: Una aproximació geogràfica i estadística als resultats", a Estudis Electorals, 2, 1981, p. 42.

(12) Vegeu J.J.LINZ et al., Informe sociológico sobre el cambio político en España, 1975-1981. Iv informe FOESSA, Madrid, (Euramérica), 1981, pp. 407 - 408.

(13) No hi ha un estudi general sobre l'electorat comunista espanyol. Hi han àmplies referències a J.J.LINZ et al., Informe sociològic (...), citat, pp. 202 - 208 i 410 - 427. Vegeu també la primera part de J.M.MARAVALL, "Eurocomunismo y socialismo en España: la sociología de una competición política", a Sistema, 28, 1979, pp. 51 - 73, i el ja citat J.M.MARAVALL, "Transición a la democracia (...).

Diversos estudis del C.I.S. contenen àmplies referències: F. ALVIRA et al., Partidos políticos e ideologías en España, Madrid (CIS), 1977. Els informes sobre les enquestes del CIS que publica la Revista Española de Investigaciones Sociológicas constitueixen un bon punt de partida. Vegeu especialment "Encuesta regional sobre temas de actualidad. Marzo 1978" (a R.E.I.S., 2, 1978, pp. 259 - 410) i "Barómetro de opinión pública" (R.E.I.S., 9, 1980, pp. 219 - 265).

(14) Vegeu J.J.LINZ i J.M.De MIGUEL, loc. cit., i I. MOLAS, El sistema de partidos políticos en Cataluña (1930-1936), Barcelona (Península), 1977, pp. 112 i ss.

(15) Sobre el naixement del PSUC pot citar-se, a més de la bibliografia general sobre el PCE, L.V.PONAMARIOVA, Formació del PSU de Catalunya (Mexico, Treball, 1966) i J.L. MARTIN I RAMOS, Els orígens del Partit Socialista Unificat de Catalunya (1930-1936), Barcelona (Curial), 1977.

(16) Vegeu l'article 49 dels Estatuts del PSUC de 1977, recollits a PSUC, IV Congrés. Amb la veu de tots, Barcelona (Laia), 1978, p. 121.

(17) Sobre els resultats electorals del PSUC, vegeu J. SOLÉ TURA, "El P.S.U.C. y las elecciones del 15 de junio en Catalunya", a Nuestra Bandera, 87, 1977, pp. 55 - 60. Més en general, cal referir-se als estudis de l' EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL recollits a Estudis Electorals, nos. 2 i 3.

(18) Sobre la formació de l'actual espectre polític de Catalunya, cal veure J. COLOMER et al., Els grups polítics a Catalunya, dos volums, Barcelona (Avance), 1976, i J.A. GONZALEZ CASANOVA, La lucha por la democracia en Cataluña, Barcelona (Dopesa), 1979. Vegeu a més I. PITARCH et al., Partits i parlamentaris a la Catalunya d'avui (1977 - 1979), Barcelona (Ed. 62), 1980, esp. pp. 158 - 160, i J.J. LINZ et al., Informe sociológico (...), citat, pp. 561 - 564.

(19) Sobre el plantejament de les diverses campanyes i el marc polític de cada elecció a Catalunya, vegeu J.M. VALLES "La vida electoral a Catalunya: Eleccions i referenda entre 1976 i 1980", a Estudios Electorals, 3, 1981, pp. 17 - 52.

(20) Element destacat per J. SANTAMARIA, en la seva comunicació (inèdita) al segon Congrés de l'Asociación Española de Ciencia Política (Sevilla, octubre 1981) és la molt menor frgmentació del sistema de partits de l'Espanya actual en relació al republicà.

(21) L'índex fou presentat per D.W. RAE, Leyes electorales y sistemas de partidos, Madrid (Citep), 1977, pp. 50 i ss. i està basta en la probabilitat de que dos diputats triats a l'atzar formin part del mateix grup. Si T és la proporció que un determinat grup parlamentari representa sobre el total de la cambra, el valor de l'índex es calcula per aquesta fórmula:

$$F = 1 - \sum_i T_i^2.$$

(22) La composició i les dimensions dels grups de la cambra legislativa durant la segona República està estimada de maneres diferents en les diverses fonts. Aquestes petites desviacions no afecten la nostra estimació, que es refereix a la mitjana del període, basant-se en les dades que presenta I. PITARCH, Sociologia dels polítics de la Generalitat (1931 - 1939), Barcelona (Curial), 1977, pp. 20 - 21 i 168 - 170; pel període actual, ens basem en les nostres pròpies dades.

(23) Sobre l'impacte recíproc entre les relacions entre federació i "länder" en el cas alemany i la dinàmica del sistema de partits, vegeu les notes de D. NOHLEN, "Sistema federal y sistema de partidos políticos: Algunas anotaciones sobre el desarrollo del federalismo en la República Federal de Alemania", a Revista de Estudios Políticos, 4, 1978, pp. 149 - 154.

(24) Sobre l'homogeneïtat de l'espai polític com a requisit de la possibilitat de l'alternança i, per tant, de l'eficiència de la competició electoral entre partits, vegeu G.GALLI, Il bipartitismo imperfetto, Bologna (Il Mulino), 1975.

(25) Vegeu L. LOPEZ GUERRA, "La evolución del electorado, 1977 - 79" a J. De ESTEBAN i L. LOPEZ GUERRA (Eds.), Las elecciones legislativas del 1 de marzo de 1979, Madrid (CIS), 1979, p. 514.

(26) Així, parlen de "sub-sistemes" M. MARTINEZ CUADRADO, El sistema político español (...), p. 90, entre d'altres, i J.CORCUERA i A. PEREZ CALVO, "En torno del referéndum del Estatuto de Autonomía del País Vasco. Notas sobre el subsistema de partidos vascos", a Revista de Estudios Políticos, 12, 1979, pp. 179 - 196.

Prefereixen, en canvi, una conceptualització en termes de "sistemes", L. AGUILO LUCIA, El sistema de partits políticos al País Valencià, València (Almudín), 1980; J.J.LINZ et al, Informe sociològic (...) citat, o J.L. PRADA FERNANDEZ, "El sistema de partidos políticos en Galicia. Una aproximación descriptiva", a P. De VEGA (ed.), Teoría y práctica de los partidos políticos, Madrid (EDICUSA), 1977, pp. 193 - 205.

(27) Vegeu I. MOLAS, "Los partidos de ámbito no-estatal y los sistemas de partidos", a P. De VEGA (ed.), citat, p. 183.

(28) Sobre aquest fenomen als Estats Units d'Amèrica, vegeu el clàssic treball de V.O. KEY, Jr., Southern Politics in State and Nation, New York (A. Knopf), 1949, o l'article de A. RANNEY i W. KENDALL, "The American Party Systems", a American Political Science Review, XLVIII, 1954, pp. 477 - 485.

(29) Vegeu L. LOPEZ GUERRA, "La evolución del electorado (...)", citat, pp. 514 - 515.

(30) Sobre les implicacions analítiques dels processos de nacionalització electoral, vegeu F. BON, "Une analyse en composantes principales des élections nationales françaises", comunicació presentada als Workshops ECPR, Lancaster, 1981.

(31) No hi ha un estudi global sobre l'abstenció electoral en el nostre país. J. Elias està realitzant un molt ampli estudi sobre l'abstenció electoral a Catalunya.

(32) Vegeu G. SARTORI, Parties and Party Systems: a Framework for Analysis, New York (Cambridge Univ. Press), 1976, p. 44, i J. SANTAMARIA, "Sistemas electorales y sistemas de partidos", a Cuadernos Económicos de ICE, 1, 1977, p. 15.

(33) Aquest aspecte és subvalorat, al nostre entendre, per J.M. VALLES, "Notes sobre el comportament electoral a la Catalunya del post-franquisme", a Quaderni dell'Osservatorio Elettorale, 6, 1980, en afirmar que, com a conseqüència de l'absència de l'Estatut d'autonomia i del conjunt d'institucions estatutàries, "fins ara (i.e., 1979), l'esquema de forces polítiques no constitueix pròpiament un sistema de partits" (p. 92).

(34) Sobre la dinàmica del sistema català de partits en l'últim període, vegeu els treballs mencionats a la nota 18.

(35) Aquest sentiment estava recollit en una expressiva cançó, popular en medis sindicals a Catalunya a finals de 1977: "Hay que ver en Cataluña / la suerte de Adolfo Suárez / que pierde las elecciones / y le sale un Honorable".

(36) Sobre les especificitats de la campanya electoral de 1980, vegeu J.M.VALLEES, "La vida electoral a Catalunya (...)" citat, pp. 47 - 49.

(37) Vegeu la formalització que presenta W.H.RIKER, The Theory of Political Coalitions, New Haven (Yale University Press), 1962.

(38) Per les relacions entre aquesta situació política i el funcionament parlamentari, vegeu el pròleg d'I. Molas a I. MOLAS et al., El Parlamento de Cataluña, Barcelona (Ariel), 1981, especialment pp. 8 - 10.

(39) Prenem els elements d'aquesta conceptualització de G. SARTORI, "European Political Parties: The case of Polarized Pluralism" a J. LaPALOMBARA i M. WEINER (eds.), Political Parties and Political Development, Princeton (Princeton University Press) 1966, pp. 138 i ss.

(40) La bibliografia sobre la dimensió esquerra-dreta com a estructura definitòria de l'adhesió dels ciutadans als partits polítics és molt àmplia. El seu paper com a clivella definitòria dels diferents sistemes de partits, en el pla comparatiu, ha estat posat de relleu per R. INGLEHART i H. KLINGEMANN, "Party Identification, Ideological Preference and the Left-Right Dimension among Western Mass Publics", a I. BUDGE, I. CREWE i D. FARLIE (eds.), Party Identification and Beyond, London (Wiley), 1976, pp. 243 - 273, i G. SANI i G. SARTORI, "Polarización, fragmentación y competición en las democracias occidentales", a Revista del Departamento de Derecho Político (UNED), 7, 1980, pp. 7 - 37.

(41) La qüestió ha estat abordada, pel que fa a la immigració, i resolta en sentit aparentment negatiu, per J.M. VALLES, "La vida electoral a Catalunya (...)", citat, p. 20, i J. BOTELLA i J. MARCET, "La inmigración en Cataluña: Electores, partidos y representación política", a Sistema, 45,

1981, especialment, pp. 71 - 73.

(42) Les dedes en les que basem l'anàlisi que segueix estan presentades en detall als apartats "h" i "i" de la primera secció del capítol tercer, on es presenten les necessàries referències.

(43) Aquest índex és presentat a G. SANI i G. SARTORI, "Polarización, fragmentación y competición (...)", citat, p. 22, i consisteix en la diferència entre la posició ideològica mitjana dels votants del partit situat més a la dreta i la dels votants del partit més a l'esquerra, diferència que es divideix per la màxima distància teòricament possible (que equival al nombre de posicions de l'escala esquerra-dreta utilitzada menys una unitat).

(44) Dades procedents de G. SANI i G. SARTORI, "Polarización, fragmentación y competición (...)", citat, p. 23.

(45) Vegeu J.J. LINZ et al., Informe sociológico, citat, pp. 548 - 549.

(46) Vegeu, per exemple, J.J. LINZ i J.M. De MIGUEL, "Un análisis regional (...)", citat, pp. 56 - 62, i R. CIBRIAN, "Notas sobre el sistema electoral y de partidos de Euzkadi", a Estudios Electorals, 2, 1981, especialment pp. 463 i ss.

(47) Per una anàlisi que posa de relleu com l'existència de "llindars" bloqueja el funcionament dels mecanismes de competència, en introduir-hi rigideses, vegeu R. D'ALIMONTE, "Competizione elettorale e rendimento politico: il caso italiano", a Rivista Italiana di Scienza Politica, 3, 1978, pp. 457 - 493.

(48) Això explicaria com els votants d'ERC no han sancionat certs moviments, aparentment sorprenents, d'aquest partit, que de la coalició amb el PTE a les eleccions de 1977 va passar amb la coalició amb el PSC a les eleccions pel Senat de 1979 i a l'aliança parlamentària amb CiU i UCD, o bé les

diferents postures mantingudes per diversos organismes i personalitats del partit en torn del referèndum de la Constitució espanyola de 1978.

(49) Vegeu R. VIROS, "Anàlisi estadística del comportament electoral a Catalunya", a Estudis Electorals, 2, 1981, pp. 154 - 155.

(50) Així, l'enquesta E 1157 del C.I.S. trobava que el 4 % dels votants del PSUC estava, a finals del 1978, decidit a votar per l'extrema esquerra, encara que el PCE radicalitzés les seves posicions polítiques.

Agraïm al "Centro de Investigaciones Sociológicas" l'haver-nos comunicat amablement els resultats d'aquesta enquesta, i l'autorització per utilitzar-los.

(51) A diferència del PCE, que els ha dedicat alguna atenció. Vegeu D. IRIBAR, "PT - ORT, ¿dónde construir el nuevo partido revolucionario?", a Nuestra Bandera, 99, 1979, pp. 31 - 34, on es pot llegir "sin abandonar vuestras ideas, ingresad en el PCE, participad en su debate interno (...)" (p. 33).

(52) L'expressió ha estat aplicada al partit comunista francès per G. LAVAU. Vegeu les conclusions del seu A quoi sert le P.C.F.?, Paris (Fayard), 1981.

Notes al capítol segon:

(1) Les fonts dels resultats electorals a nivell municipal han estat les següents:

- per les eleccions de 1977, EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL i CONSORCI D'INFORMACIO I DOCUMENTACIO DE CATALUNYA, Resultats de les eleccions legislatives de 1977, Barcelona, 1978
- per les eleccions generals de 1979, INSTITUTO NACIONAL DE ESTADISTICA, Elecciones Generales Legislativas de 1º de Marzo de 1979. Resultados. Madrid (I.N.E.), 1979.
- per les eleccions locals de 1979, els resultats provisionals elaborats pels Governes Civils Provincials, excepte a la circumscripció de Girona, on hem pogut consultar les actes de proclamació de resultats fetes per les Juntes Electorals de Zona.
- per les eleccions de 1980, llistats elaborats per l'INSTITUT CENTRAL D'ESTADISTICA de la Generalitat de Catalunya.

En alguns casos, ha calgut reelaborar les dades proporcionades per aquestes fonts. Així, la publicació de l'INE dels resultats de 1979, presenta els percentatges sobre els votants en relació als vots vàlids, i no als emesos, com és usual. Hem recalculat, doncs, tots els percentatges en funció del total de votants.

D'altra banda, la publicació dels resultats de 1980 feta per la Generalitat de Catalunya presentava algunes inconsistències en el cens electoral dels municipis de Lleida, que hem pogut subsanar en base a les dades dels arxius de l'Equip de Sociologia Electoral.

(2) En la divisió per comarques, i en els criteris d'assignació de municipis a comarques, hem seguit els criteris utilitzats per la Generalitat. Vegeu GENERALITAT DE CATALUNYA-Conselleria d'Economia, La divisió territorial de Catalunya, Barcelona (Congrés de Cultura Catalana i Seix Barral), 1977.

(3) Vegeu el conjunt de publicacions de l'Equip de Sociologia Electoral, i especialment el seu "Atlas Electoral de Catalunya", a Estudis Electorals, 3, 1981.

(4) Per les dades sociològiques i econòmiques que hem utilitzat, vegeu: J.A. CARMONA GUILLEN, Estructura electoral local de España, Madrid (CIS), 1979; L. SOLE SABARIS (Dir.), Geografia de Catalunya, Barcelona (Aedós), vol. II (1964) i III (1968); EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL, La població de Barcelona i els seus barris, Barcelona (Fundació Jaume Bofill), 1977. A més els reculls de dades de CISEC-ISPA, del CONSORCI D'INFORMACIO I DOCUMENTACIO DE CATALAUNYA, CENTRE D'ESTUDIS URBANISTICS, MUNICIPALS, I TERRITORIALS i INSTITUTO NACIONAL DE ESTADISTICA, que recollim a la bibliografia.

(5) Així, M. Terradas reagrupa els més de 200 municipis de Girona en 50 "unitats territorials" definides per l'autora. Vegeu M. TERRADAS, Les eleccions del 15 de juny a les comarques gironines. Anàlisi geogràfica, Girona (Col.legi Universitari de Girona), 1978, especialment pp. 33 - 37.

(6) Sobre les implicacions teòriques i metodològiques implícites en la definició de les unitats territorials d'anàlisi, vegeu l'important article de D. DERIVRY i M. DOGAN, "Unité d'analyse et espace de référence en écologie politique. Le canton et le département français", a Revue Française de Science Politique, XXI, 1-71, pp. 517 - 570.

(7) Entre les monografies d'àmbit circumscripcional, a més del treball de M. TERRADAS citat, vegeu l'article de R.M. CANALS i J.M. MOLINS (que, com la resta de monografies cotades en aquesta nota, referenciarem adequadament en la bibliografia) sobre la circumscripció de Tarragona.

Adoptant objectes d'àmbit comarcal, hom pot mencionar els articles de J. BOTELLA, J. CAPO i J.M. MOLINS, i J. FUSTE i

X: VILALTA, tots ells referits a comarques del cinturó barceloní, i els de J. CAPO (sobre el Ripollès) i P.INGLA i F. PALLARES (sobre l'Alt Urgell).

D'àmbit municipal, cal destacar el conjunt de treballs d'E. SALVADOR sobre la ciutat de Barcelona, el de J. MARCET sobre Sabadell i el de J. OLIVERAS sobre Manresa. L'estudi de J. GAY sobre Barcelona intenta combinar l'anàlisi electoral amb dades referents a les organitzacions polítiques. L'estudi de J. RIPOLLES i M. PASCUAL sobre el Montsià és interessant en aquesta mateixa línia. Més parcials són els estudis de varis autors presentats a Nous Horitzons, nº 54.

Es notable que les eleccions de 1977 hagin estat molt més estudiades que les posteriors. Hi ha, però, un nombre important de treballs inèdits i de monografies en curs de realització, dels que només tenim referències indirectes.

Notes al capítol tercer:

(1) Vegeu, en general, M. DOGAN, "Les attitudes politiques des femmes en Europe et aux Etats-Unis", a R. BOUDON i P. LAZARSELD (eds.), Le vocabulaire des sciences sociales, Paris - La Haye (Mouton), 1971, pp. 283 - 302; pels partits comunistes, N. McINNES, The Communist Parties of Western Europe, London (Oxford University Press), 1975, pp. 49 i ss. Per Espanya, l'estudi general de J.I. CASES et al., Mujer y ... 15 de junio, Madrid (Dirección General de Desarrollo Comunitario), 1978, pp. 152 i ss.

(2) Vegeu, per exemple, les dades que, referides als electors de 1977, presenta l'estudi "Análisis y efectos de las campañas de publicidad política", realitzat per Emopública durant l'estiu de 1977 sobre una mostra de 1.350 persones, amplis fragments del qual foren recollits per la revista La Calle, núms. 1 i 2, abril 1978.

(3) Una enquesta realitzada a finals de 1975 mostrava com l'electorat comunista italià estava pràcticament equilibrat, amb un 51 % d'homes i un 49 % de dones. Vegeu G. SANI, "La composizione degli elettorati comunista e democristiano", a A. MARTINELLI i G. PASQUINO (a cura di), La politica nell'Italia che cambia, Milano (Feltrinelli), 1978, pp. 104 - 123, i especialment p. 114.

(4) Vegeu, per exemple, els resultats de la mencionada enquesta d'Emopública, "Análisis y efectos (...)", citat. Nosaltres utilitzarem en les pàgines que seguiran dades procedents de l'estudi E.1157, realitzat pel "Centro de Investigaciones Sociológicas" durant el mes de juliol de 1978, sobre una mostra representativa a l'escala del conjunt d'Espanya formada per 5.345 persones. Volem agrair al C.I.S. el fet d'haver pogut utilitzar aquestes dades i d'haver pogut realitzar algunes explotacions personals.

(5) Per Catalunya hem utilitzat els resultats de l'estudi E.1183 del C.I.S., realitzat durant el mes de febrer de 1979 sobre mostres representatives a nivell de circumscripció, sobre uns efectius de 580 persones a Barcelona, 428 a Girona, 400 a Lleida i 450 a Tarragona. Per agregar els resultats provincials per poder-los referir al conjunt de Catalunya, hem procedit en tot cas a ponderar els resultats de l'enquesta per les proporcions dels respectius censos electorals.

Com hem observat a propòsit de l'estudi E.1157, expressem el nostre agraïment a la direcció del C.I.S. per haver pogut utilitzar aquestes dades.

(6) Una síntesi de les dades referents a les variacions en les actituds i en els comportaments polítics en funció de l'edat pot trobar-se a A.LANCELOT, Les attitudes politiques, Paris (P.U.F.), 1975, o bé a L.W.MILBRATH i M.L.GOEL, Political Participation, Chicago (Rand McNally), 1977.

(7) Vegeu les dades que presenten D.E.BUTLER i D. STOKES a Political Change in Britain, London (MacMillan), 1974, pp. 221 i ss.

(8) Es tracta de l'enquesta E.1157 del C.I.S.; vegeu la referència a la nota 4.

(9) Vegeu, per exemple, el mencionat estudi d'Emopública, "Análisis y efectos (...)", citat.

(10) Hem trobat una imatge sorprenentment similar entre els militants del PSUC. Vegeu J.BOTELLA, "Els delegats al IV Congrés del PSUC", a I.PITARCH et al., Partits i parlamentaris a la Catalunya d'avui (1977 - 1979), Barcelona (Ed. 62), 1980 pp. 86 i ss.

(11) Es tracta de l'enquesta E.1183 del C.I.S. (vegeu nota nº 5)

(12) Es tracta de l'enquesta E.1157 del C.I.S.: vegeu la nota nº 4.

(13) Per dades al respecte, vegeu S.M.LIPSET, Political Man. The Social Bases of Politics, New York (Doubleday), 1960, capítols II i IV, i en particular pp. 122 i ss. La hipòtesi explicativa proposada per Lipset és criticada extensament per W. KORPI, "Working Class Communism in Western Europe: rational or nonrational", a American Sociological Review, vol. XXXVI, 1971, pp. 971 - 984.

(14) Vegeu, per exemple, les estimacions presentades per J.J.LINZ, "The New Spanish Party System", a R. ROSE (ed.), Electoral Participation. A Comparative Analysis, London-Beverly Hills (Sage), 1980, pp. 101 - 189; J.M. MARAVALL, "La alternativa socialista. La política y el apoyo electoral del PSOE", a Sistema, 35, 1980, pp. 3 - 48; o J.F. TEZANOS, "El espacio político e ideológico del socialismo español", a Sistema, 32, 1979, pp. 51 - 75.

(15) Dades procedents de J.M.MARAVALL, "La alternativa socialista (...)", citat, quadre 11, p. 35.

(16) Es tracta de les enquestes del C.I.S. ja mencionades (vegeu les notes núm. 4 i 5).

(17) Les dades procedeixen, pel que fa als votants comunistes, de les dues enquestes del C.I.S. citades; pel que fa al conjunt de la població espanyola, I.N.E., Censo de la Población de España, 1970, Madrid (INE), 1971. Malgrat no utilitzar la seva elaboració, m'ha estat útil el treball de C.SOLE, "Aproximació a l'estudi de les classes socials a Catalunya", a Papers, 12, 1979, pp. 27 - 36.

(18) Diverses estimacions de la relació entre vot obrer i vot comunista a Espanya poden trobar-se a J.M.MARAVALL, "La alternativa socialista (...)", citat, pp. 33 i ss.; V. PEREZ

DIAZ, Orden social, clase obrera y conciencia de clase. Política y Economía, multicop., Madrid (Fundación del I.N.I.) 1979, pp. 17 i ss., i 98. Val la pena mencionar el fet que aquests estudis, basats en altres enquestes, arriben a resultats similars a la nostra estimació.

(19) F. PARKIN, "Working Class conservatives. A theory of political deviance", a British Journal of Sociology, 1967, pp. 278 - 290.

(20) Vegeu S.M. LIPSET, Political Man (...), citat, pp. 122 i ss.; també la réplica de W. KORPI, "Working class communism in Europe (...)", citat, pp. 976 - 979.

(21) Vegeu J. KLATZMANN, "Comportement électoral et classe sociale", a R. BOUDON i P. LAZARSFELD (eds.), L'analyse empirique de la causalité, Paris-La Haye (Mouton), 1976, pp. 220 - 232.

(22) Vegeu D. E. BUTLER i D. STOKES, Political Change in Britain, citat, pp. 143 i ss.

(23) La validesa del procediment, de tota manera, queda confirmada pel fet que l'anàlisi de regressió realitzada al nivell de tot Catalunya permet estimar que la probabilitat individual de vot comunista entre treballadors industrials és de l'ordre del 20 %, valor sensiblement coincident amb els resultats estimats a partir d'enquestes per sondeig.

(24) Com se sap, la publicació dels resultats de les eleccions sindicals de 1978 deixa molt que desitjar. Un estudi sistemàtic de les dades publicades pel Ministeri de Treball, amb un interessant esforç per contrastar-les amb estimacions basades en enquestes, és el realitzat per V. PEREZ DIAZ, "Elecciones sindicales, afiliación y vida sindical de los obreros españoles de hoy", a Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 6, 1979, pp. 11 - 52.

(25) Vegeu les estimacions "regionalitzades" que presenta V. PEREZ DIAZ, "Elecciones sindicales, afiliación (...)", citat,

p. 19.

(26) Les dades sobre afiliació als sindicats de CC.OO. a Catalunya procedeixen de Lluita Obrera (setmanari editat per la CONC), 29, març de 1980, i J. CLARAMUNT, "CC.OO., primer sindicat de Catalunya", a Treball, 677 (11 - 17 juny 1981), pp. 8 - 9.

(27) Vegeu les estimacions - no coincidents - realitzades per J.J. LINZ, "El sistema partitico spagnolo", a Rivista Italiana di Scienza Politica, 3, 1978, p. 411, i J.M. MARAVALL, "Eurocomunismo y socialismo en España: la sociología de una competición política", a Sistema, 28, 1979, p. 61.

(28) Vegeu l'article, severament autocrític, del màxim dirigent de la CONC, i membre de la direcció del PSUC, J.L. LOPEZ BULLA, "Sobre l'acció sindical als serveis públics", a Nous Horitzons, 53, 1979, pp. 3 - 9.

(29) Vegeu el conegut article de N. SARTORIUS, "¿Qué votarán los de CC.OO.?", a La Calle, 48, 20 - 26 de febrer 1979, p. 20. Malgrat la crida feta per aquest article al vot pel PCE (en la mesura que és el partit que "defensa el programa de CC.OO., s'identifica amb la seva pràctica sindical, i presenta homes i dones d'aquesta central en les seves candidatures"), i malgrat algunes autocrítiques posteriors per part de dirigents de CC.OO. (com el text citat a la nota posterior), és inexacte dir (com fa J.M. MARAVALL, "La alternativa socialista (...)", citat, p. 25), que el "Secretariado Confederado de Comisiones Obreras solicitó el voto para el PCE". Vegeu, en el mateix sentit, J.M. MARAVALL, "Transición a la democracia, alineamientos políticos y elecciones en España", a Sistema, 36, 1980, p. 93.

(30) Per una referència polèmica, vegeu J. AZNAR, "Vagues i eleccions", a Nous Horitzons, 54, maig 1979, pp. 20 - 28.

(31) L'expressió és de P. NEGRE, "La integració dels immigrants a Tarragona", a Perspectiva Social, 14, 1979, p. 137. La bibliografia sobre la immigració a Catalunya és ja molt im

portant; una aproximació a la literatura és A. IZQUIERDO i C. SOLE, "Bibliografía sobre la immigració", a Perspectiva Social, 14, 1979, pp. 189 - 195. Carlota Solé ha realitzat una important enquesta sobre actituds polítiques i culturals dels immigrants a Catalunya. Vegeu, entre una àmplia producció, C. SOLE, "Inmigración y partidos políticos en Cataluña", a Revista de Estudios Políticos, 12, 1979, pp. 85 - 103.

(32) Entre nombrosos textos, vegeu el programa del PSUC, convingut a PSUC, IV Congrés. Amb la veu de tots, Barcelona, (Laia), 1978, pp. 51 - 106, i especialment pp. 68 i ss., o bé la conferència pronunciada pel President del PSUC al "Club Siglo XXI", G. LOPEZ RAIMUNDO, "La immigració a Catalunya", a Nous Horitzons, 54, maig 1979, pp. 87 - 97.

(33) La qüestió sembla revestir una importància considerable a Itàlia, i en un sentit equivalent. Vegeu V. CAPECCHI et al., Il comportamento elettorale in Italia, Bologna (Il Mulino), 1968, pp. 120 i ss., i 133 i ss., i també J. BESSON i G. BIBES, "L'électorat communiste", a S. TARROW et al., Sociologie du communisme en Italie, Paris (Presses de la F.N.S.P.), 1974, pp. 149 i ss.

(34) L. AGUILO, El sistema de partits polítics al País Valencià, València (Almudín), 1980, p. 77.

(35) L. NUÑEZ ASTRAIN, "Base social de cada candidatura guipuzcoana en las elecciones del 15 de junio pasado", a Estudios Electorals, 1, 1978, p. 191.

(36) Vegeu les dades presentades per J.F. TEZANOS, "Análisis socio-político deo voto socialista en les elecciones de 1979" a Sistema, 31, 1979, p.117, pels municipis del cinturó de Madrid; per Sevilla, vegeu els resultats presentats per E. SORIA MEDINA, Sevilla: Elecciones 1936 y 1977, Sevilla (Publicaciones de la Excelentísima Diputación Provincial), 1978,

pp. 291 - 294.

(37) Vegeu J. MARTIN MORENO i A. De MIGUEL, "Memoria històrica e inteligencia sociològica en las elecciones españolas de 1977", a Estudis Electorals, 1, 1978, pp. 43 - 44.

(38) J. MARTIN MORENO i A. De MIGUEL, *ibidem*.

(39) Les dades procedeixen de l'apèndix B d'EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL, "El comportament electoral a Catalunya", a Estudis Electorals, 2, 1981, pp. 236 i ss.

(40) Es tracta d'una enquesta realitzada per ECO, S.A., a Catalunya a finals de 1979, sobre una mostra de 2.000 persones. Vegeu J. BOTELLA i J. MARCET, "La inmigración en Cataluña: Electores, partidos y representación política", a Sistema, 45, pp. 53 - 73.

(41) Vegeu el capítol final de J.J. LINZ, El sistema de partidos en España, Madrid (Narcea), 1976, 206 pp. Per una anàlisi comparativa del procés d'elaboració i del contingut de les normes sobre matèria religiosa en la Constitució de 1978 i en la de 1931, vegeu R. GÜNTHER i R.A. BLOUGH, "Conflicto religioso y consenso en España: Historia de dos Constituciones", a Revista de Estudios Políticos, 14 (1980), pp. 65 - 109.

(43) Referències disperses però abundants en aquest sentit poden trobar-se a S.M. LIPSET, Political Man (...), citat, pp. 108, 183 - 186 i 244 - 248, sobre països tan diversos com Finlàndia Suècia, França, Índia, Ceilan, Israel, Síria, etc.

(44) Així, la "Jornada sobre Cristianisme i Socialisme en llibertat", realitzada pel PSUC el 26 de maig de 1979, amb la participació de M. Azcárate, G. Girardi, R. Mate, J.M. Rovira Bellosó, J. Elleinstein, L. Radice, J.M. Díez Alegría, i

A. C. Comín. Vegeu-ne la referència a Treball, 580, 31 de maig de 1979, p. 13.

(45) Vegeu l'article 1 dels Estatuts aprovats pel PSUC en el seu Vè. Congrés (gener 1981), confirmat en el VIè. (abril 1982), a PSUC, Estatuts del P.S.U. de Catalunya, Barcelona, PSUC, 1981.

(46) Són les enquestes del C.I.S. E.1157 i E.1183, ja mencionades (vegeu notes 4 i 5).

(47) Les dades sobre pràctica dominical procedeixen de CISEC-ISPÀ, Mapa religiós de Catalunya, Informe Ispa nº 107, Barcelona, 1974; vegeu també el resum publicat a La Vanguardia del 14 de febrer de 1978, p. 30.

(48) Per una discussió dels problemes metodològics plantejats, vegeu A. LANCELOT, Les attitudes politiques, citat. Una aproximació a la mesura d'algunes actituds polítiques crucials a l'Espanya actual ha estat realitzada per J.M. MARAVALL, "Transición a la democracia (...)", citat, pp. 101 i ss.

(49) La correlació entre la posició en el "continuum" esquerra-dreta i altres actituds polítiques ha estat posada de relleu, entre altres, per A. CAMPBELL, "A la recherche d'un modèle en psychologie électorale comparative", a Revue Française de Sociologie, VII, 1966, pp. 579 - 597 i per G. SANI i G. SARTORI, "Polarización, Fragmentación y Competición en las democracias occidentales", a Revista del Departamento de Derecho Político (UNED), 7, 1980, pp. 7 - 37.

(50) Entre la literatura recent més innovadora cal mencionar I. BUDGE, I. CREWE i D. FARLIE (eds.), Party Identification and Beyond, London (Wiley), 1976, I. BUDGE i D. FARLIE (eds.)

Voting and Party Competition, London (Wiley), 1977. Vegeu també el polèmic capítol final de G. SARTORI, Parties and Party Systems: A Framework for Analysis, Cambridge, Mass., (Cambridge University Press), 1976.

(51) En aquest sentit vegeu A. CAMPBELL, "A la recherche d'un modèle (...)", citat; R. INGLEHART i H. KLINGEMANN, "Party Identification, Ideological Preference and the Left-Right Dimensions among Western Mass Publics", a I. BUDGE, I. CREWE i D. FARLIE (eds.), Party Identification and Beyond, citat, pp. 243 - 273; G. SANI i G. SARTORI, "Frammentazione, Polarizzazione e Cleavages: Democrazie facili e difficili", a Rivista Italiana di Scienza Politica, 3, 1978, pp. 339 - 361, o encara G. SANI i G. SARTORI, "Polarización, Fragmentación y competición (...)", citat.

(52) Sobre la distribució de les posicions ideològiques dels espanyols en el primer període de la transició democràtica, vegeu l'article d'I. MOLAS, "Sur les attitudes politiques de l'après-franquisme", a Pouvoirs, 8, 1979.

(53) Dades procedents de J. M. MARAVALL, "Transición a la democracia (...)", citat, pp. 80 i ss.

(54) Les fonts de les què hem recollit els resultats d'aquestes enquestes són F. ALVIRA et al., Partidos Políticos e ideologías en España, Madrid (CIS), 1978, pp. 69 - 89, on es fa una presentació dels resultats de l'enquesta a nivell provincial, i l'informe "Encuesta sobre problemática regional",

a Revista Española de Investigaciones Sociológicas, nº 2, 1978, pp. 259 - 410.

(55) Vegeu les dades que per les diverses forces polítiques presenta la "Encuesta sobre problemática regional", citat, p. 406.

(56) Sobre l'expressió en el pla actitudinal del fet de la immigració, vegeu els treballs de Carlota SOLE, "La identificación de los inmigrantes con la 'cultura catalana '", a Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 9, 1980, pp. 119-137, i La integración socio-cultural de los inmigrantes en Cataluña, Madrid (CIS), 1981; 468 pp. Pel que fa a la participació dels immigrants en partits polítics i institucions representatives, vegeu J.BOTELLA i J.MARCET, "La inmigración en Cataluña (...)", citat.

(57) Les dades procedeixen de C.SOLE, "Inmigración y partidos políticos en Cataluña", citat, pp. 88 i 91.

(58) Les dades procedeixen de J.J.LINZ et al., Informe sociológico sobre el cambio político en España, 1975 - 1981 - IV Informe FOESSA, Madrid (Euramérica), 1981, pp. 548-549.

(59) Dades procedents de J.J.LINZ et al., Informe sociológico (...), citat, p.550.

(60) Dades procedents de J.J.LINZ et al., Informe sociológico (...), citat: p. 515 per la definició dels tipus, pp. 546-547 per la distribució de l'electorat de cada partit.

(61) Dades procedents de J.J.LINZ et al., Informe (...), citat, p. 527.

(62) Com observen a propòsit del PSC i del PSUC els autors de l'informe FOESSA citat a la nota 58, "no es improbable que conflictos ideológicos, de facciones y tendencias, de personalidades, sean una manifestación indirecta de ese conflicto latente", encara que, afegirem, l'existència en estat latent d'un conflicte només és demostrable a partir del moment que el conflicte deixa de ser latent, el que, ara com ara, no és el cas. (La cita procedeix de J.J.LINZ et al., Informe (...), citat, p. 541).

(63) Vegeu J. CARDELUS et al., "La població en Catalunya", a Materiales, 8, 1978, pp. 77 i ss.; i CONSORCI D'INFORMACIO I DOCUMENTACIO DE CATALUNYA, Evolució, moviment natural i estructura de la població de Catalunya, Barcelona (CIDC), 1979, pp. 5 i ss.

(64) Per una aproximació a les posicions mantingudes per les diferents forces polítiques, vegeu J.M. VALLES i R.M. CANALS, "La normativa electoral en l'Estatut del 1979", a AA.VV., Lectures de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, Barcelona (Taula de Canvi), 1980, pp. 182 - 197.

(65) Per una presentació de l'índex elaborat per Rose i Urwin, vegeu P.J. TAYLOR i R.J. JOHNSON, Geography of Elections, Harmondsworth (Penguin), 1979, pp. 152 - 157. La fórmula d'aquest índex és:

$$I = \sum (|P_i - V_i|) / 2$$

on P_i és el tant per cent de la població (o del cens electoral) a la unitat territorial "i" i V_i és el tant per cent del total de vots obtinguts per un determinat partit que obté en aquesta

mateixa unitat.

(66) Vegeu R. VIROS, "Anàlisi estadística del comportament electoral a Catalunya en les eleccions legislatives de 15 de juny de 1977", a Estudis Electorals, 2, 1979, p. 178.

(67) A.J. BOSELLA, "Partits, parlamentaris i societat catalana", a I. PITARCH et al., citat, p. 177.

(68) Vegeu CONSORCI D'INFORMACIO I DOCUMENTACIO DE CATALUNYA, Evolució (...), citat, p. 25.

(69) En aquest sentit, per exemple, J. A. GONZALEZ CASANOVA parla d'un "techo electoral alto y precoz" (vegeu el seu La lucha por la democracia en Cataluña, Barcelona (Dopesa), 1979, p. 125).

(70) Vegeu R. VIROS, "Algunes notes sobre el comportament electoral a Catalunya el 15 de juny de 1977" que, malgrat el seu títol, inclou dades sobre les eleccions de 1979, a Papers, 12, (1979), pp. 106 - 108.

(71) Un esforç de conceptualització dels conceptes d'estabilitat, volatilitat, fluïdesa, etc., interessant en la mesura que, més enllà dels problemes tècnics de mesura, intenta fer-ne indicadors rellevants en el pla teòric és el de W. ASCHER i S. TARROW, "The Stability of Communist Electorates: Evidence from a Longitudinal Analysis of French and Italian Aggregate Data", a American Journal of Political Science, XIX, Aug. 1975, pp. 475 - 499.

(72) Vegeu G. LAVAU, Les facteurs sociaux de la vie politique, Paris (F.N.S.P., multicop.), 1973, p. 142.

- (73) Per un resum general vegeu N. McINNES, The Communist Parties (...), citat, pp. 20 i ss.
- (74) Vegeu "Encuesta sobre problemática regional", citat, pp. 408 - 409).
- (75) Es tracta de l'enquesta E. 1183 del C.I.S.: vegeu la nota 5.
- (76) Com mostren els treballs de V. PEREZ DIAZ, només en torn del 40 % de la base sindical de Comissions Obreres votava PCE-PSUC: vegeu V. PEREZ DIAZ, "Elecciones sindicales, afiliación, (...)", citat, p. 39, o Orden social, clase obrera (...), citat, p. 98.
- (77) La polèmica entre socialistes i comunistes sobre la candidatura senatorial fou dura i en alguns moments ineducada. Per la posició del PSUC, vegeu la resolució del Comitè Central del PSUC de gener de 1979, recollida a Treball, nº 561, 11 a 17 de gener de 1979, p. 3. El rebuig socialista al plantejament fet pel PSUC va fer que el Secretari General comunista adreçés una sèrie de preguntes al primer secretari del PSC en una roda de premsa realitzada el 30 de gener (vegeu la premsa barcelonina del 31, especialment La Vanguardia i Mundo-Diario). Paradoxalment, la resposta del PSC només fou publicada íntegrament a Treball (nº 565, 8 - 14 de febrer de 1979, p.4).
- (78) En els països anglosaxons és freqüent que la papereta de vot sigui única, incloent per ordre alfabètic els noms de tots els candidats. S'ha parlat, en aquest context, de la possible influència d'un "positional bias", distorsió derivada de l'or-

dre alfabètic, que faria que els electors, mandrosos, concentressin els seus vots en els primers noms de la llista i, per tant, en els candidats els cognoms dels quals comencessin amb les lletres més baixes de l'alfabet. Per una síntesi de la literatura sobre aquest tema, vegeu G.J.G. UPTON i D. BROOK, "The importance of Positional Voting Bias in British Elections", a *Political Studies*, XXII, 2, pp. 178 - 190, o bé C. ROBSON i B. WALSH, "The importance of the Positional Voting Bias in the Irish General Election of 1973" (*Political Studies*, XXII, 2, pp. 191 - 203).

En el nostre país, el tema ha estat examinat per M.A. RUIZ DE AZUA i F.J. VANACLOCHA, "Algunos aspectos del análisis de las elecciones para el Senado del 15 de junio de 1977" (*Estudis Electorals*, 1, 1978, pp. 277 - 284), que conclouen que no sembla haver-hi distorsió derivada de l'ordre alfabètic. La conclusió no és del tot convincent, com a conseqüència de l'operacionalització efectuada pels autors (i, especialment, la utilització de l'índex "khi quadrat" sobre percentatges i no sobre freqüències absolutes). Una simple reagrupació de dades mostra que el 45.1 % dels candidats i el 49.8 % dels elegits al Senat el 1977 tenien cognoms que començaven amb lletres compreses entre A. i H, el que no sembla ser casual.

(79) Es tracta, novament, de l'enquesta E 1183 del CIS.

(80) Vegeu R. VIROS, "Algunes notes sobre el comportament (...)", citat, p. 109.

(81) R. VIROS, *ibidem*, p. 108.

(82) R. VIROS, *ibidem*, pp. 104 - 105.

(83) Vegeu "Informe sobre los resultados de las encuestas realizadas, entre julio y diciembre de 1978, sobre el referéndum constitucional", a Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 5, 1979, pp. 281 - 284.

(84) Vegeu els extractes de l'informe del Secretari General recollits a Treball, nº 575, del 26 d'abril al 2 de maig de 1979, p. 5.

(85) Vegeu J.M.MAYMO, "Valoració dels resultats de les eleccions legislatives i municipals a Catalunya", a Nous Horitzons, 54, 1979, p. 10. En el mateix sentit, J.BORJA, "PSUC, un partido entre dos identidades", a Argumentos, 44, 1981, pp. 33 - 43.

(86) Es tracta de l'enquesta 1183 del CIS.

(87) L'única font que hem pogut consultar al respecte és la proclamació de resultats provisionals feta per la Junta Electoral Provincial de Barcelona. En els resultats proclamats per la Junta manquen les dades corresponents a algunes poblacions, de dimensions molt reduïdes i que no vindrien, per tant, a modificar l'argument exposat.

(88) Una relació de les organitzacions locals del PSUC en els municipis de la circumscripció de Tarragona pot trobar-se a Comunicación, nº9, gener 1981, pp. 12-13.

(89) L'expressió és utilitzada per R. PUTNAM, "The Italian Communist Politician", a D.L.M. BLACKMER i S.TARROW, Communism in Italy and France, Princeton (Princeton University Press),

1975, pp. 173 - 217.

(90) Una bibliografia completa sobre aquest punt ocuparia vàries pàgines. Com a obres amb referències al conjunt de casos mencionats en el text, cal mencionar els textos ja citats de S.M.LIPSET, Political Man; les obres d'igual títol de N. McINNES i C.N.TANNAHILL, The Communist Parties of Western Europe; o l'ampli article de W.KORPI, "Working Class Communism in Western Europe (...)", citat. Altres textos de conjunt (vegeu-ne les referències completes a la bibliografia final) són el volum dirigit per A. RUBBI, i l'article de S. BARTOLINI, "La sinistra nei sistemi partitici europei (...)". Malgrat el temps transcorregut, encara són útils l'estudi de F.BORKENAU i el volum dirigit per A.GIOLITTI. En canvi, els treballs de M. EINNAUDI, el dirigit per W.E.GRIFFITH o el de B. LAZITCH són textos dedicats exclusivament a temes ideològics, les relacions entre els partits comunistes i la Unió Soviètica, etc.

Hi ha alguns estudis de caràcter regional. Entre ells cal citar el volum dirigit per H. TIMMERMANN sobre els països mediterranis; sobre els països del Nord d'Europa, cal referir-se als estudis de A.F.UPTON i S.S. NILSON.

Informacions sobre els partits corresponents als països membres de la Comunitat Europea poden trobar-se a l'obra de F. BORELLA; en el volum de S. CORRADO o en els treballs dirigits per S. HENIG i J. PINDER, i per S. HENIG, que actualitza l'anterior.

Sobre els partits comunistes de països específics, a més d'altres treballs citats anteriorment, mencionem: pel cas belga,

els estudis de M. HOTTERBEEEX; per Finlàndia, el llibre de J. H.HODGSON; per Gran Bretanya, articles com els de J.LERUEZ, S.MACINTYRE o R. SALLES, a més de l'estudi general realitzat per "A branch of the CPGB". El cas de Noruega ha estat estudiat monogràficament per S.S.NILSON; l'antologia dirigida per H. TIMMERMANN conté estudis útils sobre alguns casos menys coneguts, com Xipre (A.FOCA) o Grècia (H.RICHTER).

Fora de l'àrea europea, cal mencionar els estudis sobre la Índia de S.S.HARRISON i D.S.ZAGORIA.

Finalment, els dos partits més estudiats són el francès i l'italià. La bibliografia és aquí de tals dimensions que s'imposa un criteri simplement introductiu. Vegeu, pel PCF, l'estudi de conjunt de J.RANGER dins del volum col·lectiu realitzat per la "Fondation Nationale des Sciences Politiques", i els estudis de G.MICHELAT i M.SIMON. Per Itàlia, l'estudi de J.BESSON i G.BIBES en el volum col·lectiu editat també per la "F.N. S. P." i la contribució de S.H.BARNES a l'obra col·lectiva dirigida per R.ROSE constitueixen les millors introduccions.

(91) Vegeu S.M.LIPSET, Political Man, citat, capítols II, IV i VII.

(92) S.M.LIPSET, op. cit., p. 99.

(93) Aquest punt és tan central en el model lipsetià que tot un capítol, el IV ("Working-class Authoritarianism") li és dedicat.

(94) T. ADORNO et al., The Authoritarian Personality, New York, (Harper), 1950; R. HOGGART, The Uses of Literacy, London (Chatto and Windus), 1957, que citem per la seva versió francesa,

La culture du pauvre, Paris (Ed. de Minuit), 1970.

(95) S.M.LIPSET, "The Changing Class Structure in Contemporary European Politics", a S.R. GRAUBARD (ed.), A New Europe? A Timely Appraisal, Boston (Beacon Press), 1967, pp. 337 - 369.

(96) W.KORPI, "Working Class Communism in Western Europe (...)", citat, especialment pp. 974 - 976.

(97) Dades procedents de J.M^a.MARAVALL, "Transición a la democracia (...)", citat, p. 102.

(98) Font: "Barómetro de opinión pública. Noviembre 1979", a Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 9, 1980, p. 257.

(99) Font: "Barómetro de opinión pública (...)", citat, p. 261.

(100) Dos textos clàssics en aquest sentit, aplicats als casos de França i Itàlia, són H. CANTRIL, The Politics of Despair, New York (Basic Books), 1958, XVIII i 269 pp., i M.DOGAN, "Political Cleavages and Social Stratification in France and Italy", a S.M.LIPSET i S. ROKKAN (eds.), Party Systems and Voter Alignments, New York (The Free Press), 1967, pp. 129 - 195.

(101) Vegeu E.ALLARDT, "Social Sources of Finnish communism: traditional and emerging radicalism", a International Journal of Comparative Sociology, V, 1964, pp. 49-72, i "Division du travail social, types d'intégration et modes de conflit", a P. BIRNBAUM i F.CHAZEL (eds.), Sociologie Politique. Textes, Paris (A.Colin), 1978; 49 - 68.

(102) S.M.LIPSET, Political Man, citat, dona indicacions diverses sobre un més alt nivell de vida entre els votants comunistes que entre els socialistes allà on els primers formen un grup molt minoritari (Dinamarca, Noruega, Suècia, Canadà, Brasil i Gran Bretanya), i una situació inversa allà on el partit comunista té un ampli suport popular (com a Finlàndia, França o Itàlia): vegeu pp. 127 i ss.

(103) Vegeu l'article de T.H.GREENE, "The Electorates of Non-Ruling Communist Parties", a Studies in Comparative Communism, IV, 1971, pp. 68 - 103, o, monogràficament sobre el cas xinès, A.PORTES, "Political Primitivism, Differential Socialization and Lower-Class Leftist Radicalism", a American Sociological Review, 36, 1971, pp. 820 - 835.

(104) Vegeu G.LAVAU, Les facteurs sociaux (...), citat, p.188.

(105) En el nostre país, l'escassa difusió d'actituds revolucionàries, en sentit estrictament anti-capitalista, entre els obrers industrials ha estat convincentment demostrada pels estudis de V. PEREZ DIAZ. Vegeu, entre d'altres, el seu Orden social, clase obrera y conciencia de clase (...), citat, pp. 59 i ss.

(106) Es el plantejament del problema que fa, per exemple, M. DOGAN, "Le vote ouvrier en Europe Occidentale", a Revue Française de Sociologie, 1, 1960, pp. 25 - 44.

(107) Es un tema recurrent en els treballs de G.LAVAU, des de "Le parti communiste dans le système politique français", a F.

BON et al., Le communisme en France, Paris (Armand Colin - F.N.S.P.), pp. 7 -55, fins al recent A quoi sert le P.C.F.?, Paris (Fayard), 1981, 444 pp.

(108) Vegeu el treball col·lectiu dirigit per H.TIMMERMANN, I partiti comunisti dell'Europa mediterranea; entre nosaltres, J.J.LINZ, "La frontera Sur de Europa: tendencias evolutivas", a Revista Española de Investigaciones Sociológicas, 9, 1980: pp. 7 - 52. Concretament pel cas italià, S.H.BARNES i G. SANI, "Mediterranean Political Culture and Italian Politics: An Interpretation", a British Journal of Political Science, IV, 1974, pp. 289 - 303. Tots aquests treballs presenten el model d'una forma menys definida i tallada que la nostra presentació que, per tant, s'ha de prendre "cum granu salis".

(109) En aquest sentit, poden emparentar-se al model alguns treballs que no s'hi refereixen directament, com S. TARROW, Peasant Communism in Southern Italy, London-New Haven (Yale University Press), 1967; S.BONNET, Sociologie politique et religieuse de la Lorraine, Paris (F.N.S.P.), 1972; o el treball de S.M.LIPSET, "The Changing Class Structure (...)", citat.

(110) M.DUVERGER, Las dos caras de Occidente, Esplugues de Llobregat (Ariel), 1972, p. 238.

(111) Vegeu els resultats de la nostra anàlisi sobre "Els delegats al IV Congrés del PSUC", a I.PITARCH et al., citat, pp. 85 - 112, o l'estudi de J.BORJA, "PSUC, un partido entre dos identidades", a Argumentos, 44, 1981, pp. 33 - 43.

(112) Cita procedent de R.VIROS, "Anàlisi estadística del comportament electoral (...)", citat, p. 185; vegeu, en el mateix sentit, R.VIROS, "Algunes notes sobre el comportament (...)", citat, pp. 97 i 108. Vegeu també J.A.GONZALEZ CASANOVA, La lucha por la democracia (...), citat, p. 126.

(113) Vegeu el conjunt d'anàlisis presentades per l'EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL, entre altres llocs, a Estudis Electorals 2, 1981, passim.

(114) M.TERRADAS, a Les eleccions del 15 de juny a les comarques gironines. Una anàlisi geogràfica, Girona (Col·legi Universitari de Girona), 1978, utilitza correlacions no lineals; però, en no explicitar el model teòric implícit en cada tipus de correlació, sinó triar només aquella que dóna un valor més alt, no explota les possibilitats analítiques del mètode.

(115) Vegeu els diferents "patterns" entre circumscripcions que registra R. VIROS, "Anàlisi estadística del comportament electoral (...)", citat, especialment el quadre 27 a la p. 172.

(116) Naturalment, els estudis citats també destaquen la importància de variables purament polítiques. Vegeu, per exemple, R.VIROS, "Algunes notes sobre el comportament (...)", citat, pp. 99 - 100.

Notes al capítol quart:

- (1) L'expressió procedeix, gairebé textualment, de PSUC, Informe del Comité Central al Vº Congreso, Barcelona (PSUC), 1981: "La organización militante es uno de los signos de identidad de nuestro partido y debe seguir siéndolo" (p.60).
- (2) Vegeu F.ALVIRA et al., Partidos políticos e ideologías en España, Madrid (CIS), pp. 45-46. Observem que es tracta de una sobre estimació de l'afiliació comunista a Espanya, que segons aquestes xifres sobrepassaria els 400.000 afiliats, xifra que no sembla versemblant.
- (3) W.J.CROTTY, "Party Effort and its Impact on the vote", a American Political Science Review, LXV (1971), p. 439.
- (4) M. DUVERGER, Los partidos políticos, Mexico (Fondo de Cultura Económica), 1979 (reimpressió de la 2ª ed. cast.), p. 119.
- (5) S. BARTOLINI, "La afiliación en los partidos de masas: la experiencia socialista democrática(1889-1978)" a Revista de estudios políticos, nº 15, 1980, pp.23-77.
- (6) Una anàlisi clàssica, des d'aquest punt de vista, és la de Stein ROKKAN, "Electoral Activity, Party Membership and Organizational Influence", represa a S. ROKKAN et al. (eds.) Citizens, Elections, Parties, Oslo (Universitetsforlaget), 1977 cap. IV.
- (7) Vegi's S.ROKKAN, "Electoral Activity (...)", citat, i també L.PELLICANI, "Il patito 'diverso'" a Rivista Italiana di Scienza Politica, IX (1979), pp. 491-509.
- (8) Les formulacions més clàssiques sobre la noció de partit de masses procedeixen de la social-democràcia alemanya de finals del segle XIX. Cal destacar el famós pròleg d'Engels

a "La guerra civil a França", de K. Marx (a F. ENGELS, La revolución de la mayoría, Barcelona (Avance), 1976), i les obres de Kautsky (per exemple, K. KAUTSKY, El camino al poder, Barcelona (Fontamara), 1976).

En el camp acadèmic, els classics de l'estasiologia, com R. MICHELS, M. DUVERGER i, més recentment, S. ROKKAN.

(9) El text clàssic de Lenin és, naturalment, el famós "Què fer?". Vegi's a V.I. LENIN, Obras escogidas, vol.I, Moscú, Ed. Progreso, 1970, pp. 117-270.

(10) En aquest sentit, els textos leninians contenen fragment molt explícits: "La conciencia política de clase no se le puede aportar al obrero más que desde el exterior" (V.I.Lenin, op. cit., p. 183).

(11) L'abast d'aquesta fórmula, com a element diferenciador respecte les anteriors tradicions del moviment obrer, es troba expressat molt agudament per G.LUKACS, "Observaciones de método acerca del problema de la organización", inclos a Historia y conciencia de clase, Barcelona (Grijalbo), 1975, pp. 307-354.

(12) Vegi's M.DUVERGER, Los partidos políticos, op. cit., p. 93.

(13) Encara que l'expressió és bastant anterior, ha fet fortuna especialment a partir de l'obra d'A.KRIEGEL, Les communistes français, Paris (Seuil), 1968.

(14) Citat per I.GALLEGO, "Problemas de organización y modificaciones a los estatutos", a PCE, VIII Congreso del Partido Comunista de España, Bucarest, 1972, p.299.

- (15) Segons G.HERMET, Los comunistas en España, Paris (Ruedo Ibérico), 1972, p. 82.
- (16) Vegi's, entre altres, la resolució del Comitè Executiu del PCE "Por un Partido Comunista de masas" (reproduïda a Nuestra Bandera, 54, 1967, pp.123-141), o el llibre d'I. GALLEGU, El Partido de masas que necesitamos, Paris (Ebro), 1971. Vegi's PCE, VIII Congreso(...), citat, p.306.
- (17) Vegi's PSUC, Estatuts del Partit Socialista Unificat d Catalunya, III Congrés (1973), s.l.n.d..
- (18) PCE, Manifiesto-Programa del Partido Comunista de España s.l.n.d., p.139.
- (19) Vegi's PSUC, IV Congrés. Amb la veu de tots. Recull de materials i intervencions, Barcelona (Ed, Laia), 1978, p.113
- (20) Vegi's PSUC, IV Congrés(...), citat, p. 102.
- (21) El mateix fou aprovat pel PCE en la famosa reunió de Roma del seu Comitè Central (juliol 1976).
- (22) Vegi's G.LOPEZ RAIMUNDO, "Informe de Gregori López Raimundo, en nom del Comitè Central, al IV Congrés del PSUC", a IV Congrés (...), citat, p. 32.
- (23) M.DUVERGER, op. cit., pp. 153 i ss.
- (24) M. DUVERGER, op. cit., pp. 155 i ss.
- (25) S. NEUMANN, Die Deutschen Parteien: Wesen und Wandel nach dem kriege, Berlin (Junker und Dünhaupt verlag), 1932.
- (26) S. NEUMANN (ed.), Modern Political Parties, Chicago University Press), 1956, pp. 395-421.

(27) J. BOTELLA, "Els delegats al IV Congrés del PSUC", a I. PITARCH et al., Partits i parlamentaris a la Catalunya d'avui (1977-1979), Barcelona (Ed. 62), 1980, especialment, pp. 103- 111.

(28) Dins la immensa bibliografia sobre la noció de causalitat en les ciències socials, nosaltres hem intentat situarnos en la perspectiva presentada en el conegut volum editat per, R. BOUDON i P. LAZARSFELD, L'analyse empirique de la causalité Paris- La Haye (Mouton), 1976(3^a ed.).

(29) Vegeu , entre altres textos, F. BRAUDEL, "Histoire et sciences sociales. La longue durée", a Annales, 4 (1958), reproduït a F. BRAUDEL, Ecrits sur l'histoire, Paris (Flammarion), 1969, pp. 41-83.

(29) Es tracta del conegut article d'Otto KIRCHHEIMER, "The transformation of Western European Party Systems", a J. LA PALOMBARA i M. WEINER (eds.), Political Parties and Political Development, (Princeton University Press), 1966, pp. 184-200.

(30) Vegeu especialment L. LOPEZ GUERRA, "Sobre la evolución de las campañas electorales y la decadencia de los partidos de masas", a la Revista Española de la Opinión Pública, 45 (1976), pp.91-110.

(31) A.P.HILL, "The effect of party organisation: election expenses and the 1970 election", a Political Studies, XII(1974) p. 215.

(32) Hom recordarà, per exemple, com Alfonso Guerra va declarar durant la campanya electoral de 1979 que preferia cinc minuts de televisió a deu mil militants (citats per J. GARCIA MORILLO,

"El desarrollo de la campaña", a J. DE ESTEBAN i L. LOPEZ GUERRA (eds.), Las elecciones legislativas del 1 de marzo de 1979, Madrid, C.I.S., 1979, p. 224).

(33) M. CHARLOT, La persuasion politique, Paris (Lib. Armand Colin), 1970, p. 63.

(34) P.F.LAZARSELD, B.R.BERELSON i H.GAUDET, The People's Choice, New York (Columbia University Press), 1944.

(35) Vegeu S.ROKKAN, "Readers, viewers, voters", a S.ROKKAN et al. (eds.), Citizens, elections, parties, Oslo (Universitetsforlaget), 1970, cap.IX.

(36) Ph.CUTRIGHT i P.ROSSI, "Grass Roots Politicians and the Vote", a American Sociological Review, 23 (April 1958), pp. 171-179.

(37) D.KATZ i S.J.ELDERSVELD, "The impact of local party activities upon the electorate", a Public Opinion Quarterly, 25 (1961), p. 12.

(38) Sobre els Estats Units Vegeu, a més, dos textos de Ph. CUTRIGHT, "Measuring the impact of the local party activities on the general election vote" (a Public Opinion Quarterly, 27 (1963), pp. 372-386) i "Activities of Precinct Committeemen in Partisan and Non-Partisan Communities" (a Western Political Quarterly, 17 (1964), pp. 93-108), i l'article de W.J.CROTTY, "Party Effort and its Impact on the Vote", citat.

(39) Citem, per exemple, J.C.BROWN, "Local Party Efficiency as a Factor in the Outcome of British Elections", a Political Studies, 1958, pp. 174-178, i J.M.BOCHEL i D.T.DENVER, "Canvassing, Turnout and Party Support: An Experiment" a British Journal of Political Science, 1971, pp.257-269.

- (40) A.H.TAYLOR, "The Effect of Party Organisation: Correlation Between Campaign Expenditure and Voting in the 1970 Election" a Political Studies, 20. 1972, pp. 329-331.
- (41) Vegeu A.P. HILL, "The Effect of Party Organisation (...)" citat, pp. 216-217.
- (42) P. SEYD i L. MINKIN, "The Labour Party and its Members", a New Society, 20.IX, 1979, citat per S. BARTOLINI, "La afiliación en los partidos de masas(...)", citat, p.65.
- (43) Entre una amplíssima bibliografia, cal mencionar: V. CAPECCHI et al., Il comportamento elettorale in Italia, Bologna (Il Mulino), 1968, .
- R. PUTNAM, "Political attitudes and the Local Community", a American Political Science Review, LX (sept. 1966), pp.640-654.
- G. SANI, "La strategia del PCI e l'elettorato italiano" a Rivista Italiana di Scienza Politica, III (1973), pp. 551-579.
- B. BARTOLINI, "Insediamento subculturale e distribuzione dei suffragi in Italia", A Rivista Italiana di Scienza Politica, VI (1976), pp. 481-514.
- (44) E.S. WELLHOFFER, "The effectiveness of party organisation: a cross-national, time series analysis", a European Journal of Political Research, 7, 1979, pp.205-224.
- (45) Vegeu, en aquest sentit (encara que restringit al cas americà), W.D. BURNHAM, "American Politics in the 1970s: Beyond Party?", a L. MAISEL i D.M. SACKS (eds.), The Future of Political Parties, Beverly Hills-London(Sage), 1975, pp. 238-277.

- (46) Vegeu PCE, Comisión de Credenciales, "Los delegados asistentes al IX Congreso", Nuestra Bandera, 93, 1978, p.11.
- (47) Hem intertat raonar més extensament aquest procediment a J. BOTELLA, "Els delegats al IV Congrés del PSUC", a I, PI-TARCH et al., Partits i parlamentaris a la Catalunya d'avui, Barcelona (Ed. 62), 1980, pp. 85 a 112, i també la conclusió de l'obra, pp. 163 - 167.
- (48) E. SORIA MEDINA, Sevilla: Elecciones 1936 y 1977, Sevilla (Diputación Provincial), 1978.
- (49) E. SORIA MEDINA, op. cit., pp. 152 - 154.
- (50) M. DUVERGER, Los partidos políticos, Mexico (FCE), 1979, p. 122.
- (51) J. TRIAS VEJARANO, "Resultados electorales en la provincia de Córdoba", Nuestra Bandera, 87, 1977, pp. 29 - 33.
- (52) M. TERRADAS, Les eleccions del 15 de juny a les comarques gironines. Anàlisi geogràfica, Girona (Col.legi Universitari), 1978, pp. 102 - 109.
- (53) M. DUVERGER, citat, pp.108 i ss.
- (54) Vegeu J. ESTRUCH, Historia del PCE. 1920-1939, Barcelona, (El Viejo Topo), 1978, p. 105
- (55) L.V. PONAMARIOVA, Formació del PSU de Catalunya, Mexico, (Trellat), 1966, p. 61
- (56) Vegeu J.L. MARTIN RAMOS, Els orígens del Partit Socialista Unificat de Catalunya (1930-1936), Barcelona (Curial), 1977, p.233, i I. MOLAS, El sistema de partidos políticos en Catalu-

ña (1931-1936), Barcelona (Península), 1974, pp. 86, 97, 100 i 113.

(57) Fonts: per 1936, vegeu notes anteriors; per març de 1937, l'informe de J. Díaz al Comitè Central del PCE, a J. DIAZ, Tres años de lucha, Paris (Ebro), 1970, p. 390 (repre-
sa per Estruch, citat, p. 105); per juliol de 1937 i 1939, Ponamariova, citat, p. 61.

(58) G. HERMET, Los comunistas en España, citat, pp. 102-103

(59) Vegeu R.N.TANNAHILL, The Communist Parties of Western Europe, Westport (Greenwood Press), 1978, p. 261.

(60) Vegeu N. McINNES, The Communist Parties of Western Euro-
pe, London (Oxford Univ. Press), 1975, pp. 3-4.

(61) G. HERMET, citat, pp. 92 - 93

(62) Algunes dades sobre aquest ingrés (que al nostre enten-
dre el subvaloren numèricament) a A. SALA i E.DURAN, Crítica
de la izquierda autoritaria en Cataluña, 1967-1974, Paris (Rue
do Ibérico), 1975, pp. 109-113 i 225 - 228.

(63) J. BOTELLA, "Els delegats al IV Congrés del PSUC", loc.
cit,

(64) J.BOTELLA, "Els delegats al IV Congrés del PSUC", citat,
pp. 104 i 107

(65) Dada amablement comunicada pel Sr. Enric Cama.

(66) "Informació sobre finances", a PSUC, IV Congrés (...), ci-
tat, pp. 339 - 344

(67) Font: "Informació sobre finances", citat, p. 343.

(68) "Informació sobre finances", citat, p. 339.

(69) "Informació sobre finances", ibidem.

(70) En aquest procés de "sortida a la superfície" pot mencionar-se la publicació a principis de 1976, en forma legal, de llibres com, P. ARDIACA et al., PSUC: Una proposta democràtica i socialista per a Catalunya, Barcelona (Avance), 1976, o PSUC, PSUC: Per Catalunya, la democràcia i el socialisme, Barcelona (Avance), 1976

(71) Vegeu l'informe del Secretari General sortint al IV Congrés del PSUC, a PSUC, IV Congrés (...), citat, p. 31.

(72) Entre altres, vegeu E. MUJAL-LEON, Il partito comunista spagnolo, a H. TIMMERMANN (a cura di), I partiti comunisti dell'Europa Mediterranea, Bologna (Il Mulino), 1981, p. 113.

(73) Es tracta de PSUC, "Crecimiento del partido", a PSUC, III Conferencia de Barcelona del PSUC, Del 12 al 19 de febrero de 1978, Barcelona, (PSUC), 1978, paginació múltiple, 6 pp.

(74) PSUC, "Crecimiento del partido", citat, p. 2.

(75) "Informació sobre finances", a PSUC, IV Congrés (...), citat, p. 340.

(76) Vegeu PSUC, Informe del Comité Central al V Congreso, 2/6 de Enero de 1981, Barcelona (PSUC), 1981, p. 63.

(77) PSUC, Informe del Comité Central al V Congreso, citat, ibidem.

(78) Vegeu "Informe de G. López Raimundo, en nom del Comité Central, al IV Congrés del PSUC", a PSUC, IV Congrés (...), citat, p. 32.

(79) Vegeu A. GUTIERREZ DIAZ, Informe a la reunió del Comité Central dels dies 7 i 8 d'octubre de 1978, Barcelona (PSUC),

1978, p. 12

(80) Vegeu PSUC, Informe de organización presentado por F. Trives, responsable de la Secretaría de Organización del Comité Ejecutivo, a la reunión del Comité Central del 9 y 10 de junio de 1979, Barcelona (PSUC), 1979, p. 2

(81) PSUC, Informe de organización presentado por F. Trives (...), citat, p. 3

(82) Vegeu PSUC, "Blanços i documents 5è. Congrés", a Comunicación, 9, gener 1981, p. 42.

(83) Vegeu Comunicación, 9, gener 1981, p. 4

(84) PSUC, Informe del Comité Central al V Congreso (...), citat, p. 63.

(85) L'expressió ha guanyat fortuna a partir d'A. KRIEDEL, Les communistes français, citat, p. 32 (encara que sembla poder-se atribuir a P. Semard)

(86) Vegeu E. CAMA, "Algunas reflexiones y experiencias sobre la renovación del carnet 1980 en Barcelona", a Comunicación, 3, maig 1980, p. 13.

(87) Vegeu PSUC, Informe del Comité Central al V Congreso (...) citat, p. 64

(88) Vegeu Comunicación, 9, gener 1981, p. 4

(89) Vegeu Comunicación, 9, gener 1981, pp. 6 i 13

(90) Font: elaboració pròpia, a partir de les dades de:

- per 1977, PSUC, "Crecimiento del partido", citat, p. 2

- per 1980, Comunicación, 9, gener 1981, pp. 3 - 4

(91) Vegeu S.M.LIPSET, Political Man (...), citat, pp. 122 i ss.

(92) Vegeu R.M.CANALS et al., Les eleccions municipals a Barcelona del 16 d'octubre de 1973, Barcelona (Departament de Dret Polític de la U.A.B. i Fundació J. Bofill), 1975, pp. 107 i 167.

(93) Comunicación, 9, gener 1981, pp. 3 - 4

(94) La més extensa anàlisi dels comportaments electorals a la ciutat de Barcelona, prenent com a unitats els barris és E. SALVADOR, "El comportament electoral a la ciutat de Barcelona", a Estudis Electorals, 2, 1981, pp. 269 - 348. Pel cas de Madrid, la utilitat d'aquesta unitat ha estat comprovada per M.ARAGON i L. AGUIAR, "Consideraciones sobre los resultados en Madrid del referéndum de 15 de diciembre de 1976", a Revista Española de la Opinión Pública, 48, 1977, pp. 135 - 137.

Una fonamentació teòrica general, a H. COING, Rénovation urbaine et changement social, Paris (Les Editions Ouvrières), 1966.

(95) Elaboració pròpia a partir de les dades contingudes a PSUC, "Reflexión sobre el voto comunista en las elecciones del 15 de junio", a PSUC, III Conferencia de Barcelona (...), citat, sense paginació.

(96) Vegeu PSUC, V Conferencia de Barcelona. Finanzas. Balance económico 1980. 2, 3, 4 y 5 de abril de 1981, Barcelona (PSUC), 1981, pp. 6 - 8.

(97) En aquesta anàlisi hem intentat seguir els suggeriments de J.J. Linz ("Ecological Analysis and Survey Research", a M. DOGAN i S.ROKKAN (eds.), Quantitative Ecological Analysis in the Social Sciences, Cambridge, Mass. (The M.I.T. Press), 1969, pp. 91 - 131), o de D. Urwin ("Political Parties, Societies and Regimes in Europe", a European Journal for Political Research, 1, 1973, pp. 179-204) que proposen, com a medi d'evitar els perills metodològics inherents a l'anàlisi ecològica, reproduir les anàlisi en conjunts d'unitats a nivells diversament definits.

(98) M. DUVERGER, Los partidos políticos, citat, pp. 122 i ss.

(99) M. DUVERGER, Los partidos políticos, p. 124.

(100) Elaboració pròpia, sobre dades de:

- S. CORRADO, Elezioni e partiti in Europa, Milano, (Feltrinelli), 1979, passim.

- N. Mc INNES, The Communist Parties (...), citat, passim

- R.N. TANNAHILL, The Communist Parties (...) citat, pp. 249 - 264.

(101) Elaboració pròpia sobre dades de L. MILANI "Le cifre del PCI tra i due Congressi", a Rinascita, 30 de març de 1979, p. 18, i els resultats electorals publicats per La Repubblica el 5 de juny de 1979.

(102) Vegeu nota anterior.

(103) Elaboració pròpia, a partir de les dades de PCE, Comisión de CRedenciales, "Los delegados asistentes (...)", citat, i

les nostres pròpies dades.

(104) M. DUVERGER, Los partidos políticos, citat, pp.140 i ss.

(105) Com l'enquesta de J. LAGROYE et al., Les militants politiques dans trois partis français, Paris (Pedone), 1976.

(106) Moment crucial d'aquesta accpetació fou la famosa reunió del Comitè Central del PCE a Roma (juliol 1976). L'informe de S. Carrillo distingia explícitament entre adherents, militants i quadres. Vegeu S. CARRILLO, De la clandestinidad a la legalidad, s.l.n.d., pp. 61 - 64.

(107) PSUC, "Formas de organización y de trabajo del partido de masas en Barcelona", a PSUC, III Conferencia de Barcelona, citat, 24 pp.

(108) PSUC, "Formas de organización y de trabajo (...)", citat p. 10

(109) M. Duverger, op. cit., p. 145

(110) PSUC, "Sobre cuestiones de organización" a PSUC, Documentos de la IV Conferencia de Barcelona. Del 25 de junio al 1 de julio de 1979 (segunda parte), Barcelona (PSUC), 1979, paginació múltiple, p. 3

(111) PSUC, "Informe de organización, presentado por F. Trives (...)", citat, p. 2.

(112) J. Vilalta atribuïa la dada a "fonts del PSUC" (vegeu "Situación difícil de Gutiérrez Díaz en el Congreso del PSUC", a Hoja del Lunes (Barcelona), 5 gener 1981, p. 3).

(113) PSUC, "Informe del Comité Central al V Congreso (...)", citat, p. 54.

(114) Fonts: per 1977, "Informació de finances", a PSUC, IV Congrés (...), citat, p. 339; pels altres anys, "Estudi de les cotitzacions dels anys 1978 - 1979 - 1980", a Comunicación, 9, gener 1981, p. 42,

(115) Per exemple, la mitjana de les cotitzacions durant 1980 fou, a l'organització barcelonina del PSUC, de 218 pessetes mensuals. Vegeu PSUC, V Conferencia de Barcelona. Informe político (2,3,4 y 5 de abril de 1981), Barcelona (PSUC), 1981, p. 32.

(116) Vegeu en aquest sentit les dades comparatives que presenta I. PITARCH et al., Partits i parlamentaris (...), citat, pp. 54 - 57 (per CDC), 81 - 83 (pel PSC-C) i 108 - 111 (pel PSUC)

(117) Vegeu PSUC, Informe del Comité Central al V Congreso (...), citat, pp. 57 - 58

(118) Vegeu PSUC, "Informe político III Conferencia", dins de PSUC, III Conferencia de Barcelona (...), citat, p. 27

(119) Així, l'informe presentat al Vè. Congrés del PSUC parlava de "falta de esfuerzo organizado para la distribución del semanario (Treball)" (PSUC, "Informe (...)" citat, p. 57)

(120) Vegeu "Por una política comunicacional del PSUC en Barcelona. IV Conferencia Local" a PSUC, Documentos de la IV Conferencia de Barcelona (...), citat, p. 2

(121) Per les dades de distribució de les publicacions del PSUC fins a gener de 1978, "El partido y las tareas de prensa y propaganda", a PSUC, III Conferencia de Barcelona (...), citat

apèndix, sense paginació; per abril 1978, PSUC- Comitè de Barcelona, "Butlletí intern", 2, maig 1978, p. 16; per 1979, "Por una política comunicacional (...)", citat p. 12

Per les dades d'afiliació: 1977, "Crecimiento del partido", a PSUC, III Conferencia de Barcelona (...), citat, pp. 1 i 3; per 1979, PSUC, Documents de la IV Conferència de Barcelona, Annex de Finances, Barcelona (PSUC), 1979, sense paginació.

(122) Vegeu referència a nota 119

(123) "Seguiment del pressupost ordinari del Comitè Central, al 30 de novembre de 1980", a Comunicación, 9, gener 1981, pp. 28 i 29.

(124) Des de la seva legalització, el PSUC ha repetit insistentment que no té altres recursos que els que pugui obtenir de l'ajut dels seus membres i simpatitzants (per exemple, PSUC, IV Congrés (...), citat, p. 34). Això fa que es publiquin amb considerable profusió pressupostos, liquidacions, balanços, etc., i nosaltres, en aquesta secció treballarem fonamentalment sobre les dades publicades pel propi partit.

Hom podria objectar que en aquest tema tota publicació oficial pot falsejar o amagar dades rellevants. Nosaltres ignorem si el PSUC té, al costat de les xifres declarades, unes "finances submergides". Ara bé, els seus locals, la freqüència amb què realitza campanyes de recollida de fons, la seva propaganda, el propi tren de vida dels seus dirigents, etc., no fan pensar que el PSUC tingui disponibilitats econòmiques superiors a les que declara. En altres paraules, presumim que, si no hi han proves en contrari, les xifres declarades pel PSUC s'acosten sensiblement a la realitat.

(125) "Vegeu "Seguiment del pressupost ordinari del Comitè Central, al 30 de novembre de 1980", a Comunicación, 9, gener 1981, pp. 28 i 29.

(126) Vegeu, per tots, M. DUVERGER, Los partidos políticos, citat, pp. 93 i ss.

(127) Sobre la importància actual del finançament públic dels partits polítics i les seves modalitats, vegeu M. JIMENEZ DE PARGA, "La financiación de los partidos políticos", a VARIS, Ley electoral y consecuencias políticas, Madrid, (CITEP), 1977. Pel seu impacte sobre els mecanismes clàssics dels partits de masses, L. LOPEZ GUERRA, "Sobre la evolución de las campañas electorales (...)", citat, passim.

(128) Elaboració pròpia sobre les dades presentades per "Seguiment del pressupost ordinari (...)", citat, pp. 27 - 29.

(129) "Informe del Comitè Executiu sobre les finances del Partit", a PSUC, Reunió del Comitè Central, 12 i 13 de gener de 1980, Barcelona (PSUC), 1980, p. 6

(130) Aquesta secció no hagués estat possible sense l'ajuda que ens ha proporcionat el Sr. Carles Quingles, membre del Comitè Central del PSUC i de la seva Secretaria de Finances, i responsable de qüestions financeres de la Comissió de Coordinació Electoral constituïda pel PSUC per a la preparació de les eleccions del Parlament de Catalunya de 1980.

(131) Elaboració pròpia sobre les dades comunicades pel Sr. Quingles. Vegeu també "Balance económico provisional de la campaña electoral", a Comunicación, 3, maig 1980, p. 29.

(132) En aquesta anàlisi, per manca de dades, hem hagut de prescindir del Baix Ebre, el Bages, el Solsonès i el Ripollès. Creiem que aquestes exclusions -forçades- són admissibles, per tractar-se de comarques molt diverses pel que fa a les altres variables examinades i que, per tant, no poden determinar desviacions significatives en els resultats.

Més delicat era el problema que plantejava l'existència d'un pressupost autònom del comitè intercomarcal de Tarragona. Aquí hi havien tres diferents possibilitats: analitzar només les dades a nivell comarcal (i prescindir per tant del pressupost supra-comarcal); tractar tota la circumscripció de Tarragona com una sola unitat (el que suposava una forta reducció del nombre d'unitats en l'anàlisi) i, finalment, distribuir per algun procediment el pressupost intercomarcal entre les diferents comarques. Aquesta tercera possibilitat (segurament la més realista) no es podia portar a terme sense incórrer en alguna petició de principi, i vam retenir les altres dues possibilitats. Conduint a resultats similars, presentem només l'anàlisi realitzat prescindint del pressupost intercomarcal (ja que permetia treballar sobre un nombre superior d'unitats i en millorava, per tant, la significació estadística).

(133) Vegeu "Subvención a las organizaciones", a Comunicación, 1, 1980, p. 4.

(134) Vegeu "Informe del Comitè Executiu sobre les finances del partit", a PSUC, Reunió del Comitè Central, 12 i 13 de gener de 1980, Barcelona (PSUC), 1980, p. 13

(135) Vegeu "Quadre descriptiu de la situació organitzativa del partit", a Comunicación, 9, gener 1981, p. 13

(136) Aquests comitès intercomarcals cobreixen, respectivament, els següents conjunts de comarques:

- el de les comarques de Lleida, reuneix el Segrià, les Garrigues, l'Urgell, la Segarra i la Noguera.

- el de les comarques tarragonines engloba tota la circumscripció de Tarragona

- el de les comarques gironines reuneix l'Alt Empordà, el Baix Empordà, la Garrotxa, el Gironès i la Selva (és a dir, tota la circumscripció excepte el Ripollès)

- el de l'Alt Pirineu aplega les comarques de muntanya no incloses en els altres intercomarcals (Alt Urgell, Cerdanya, Pallars Jussà, Pallars Sobirà i Vall d'Aran).

(137) Vegeu "Quadre descriptiu (...)", ibidem.

(138) Font: PSUC, Liquidació de les organitzacions al Comitè Central any 1977, s.l.n.d. (document presentat al IV Congrés del PSUC).

(139) Vegeu PSUC, Informe de organitzación presentado por F. Trives (...), citat, pp. 7 - 8.

(140) Font: vegeu nota 135.

(141) Vegeu J. RANGER, "L'évolution du vote communiste en France depuis 1945", a F. BON et al., Le communisme en France, Paris (A. Colin - F.N.S.P.), 1969, pp. 211 - 253.

(142) Vegeu A. KRIEGEL, Les communistes français, Paris (Seuil), 1968.

(143) Vegeu V. CAPECCHI et al., Il comportamento elettorale in Italia, Bologna (Il Mulino), 1968, p. 240

(144) Hi ha una gran producció teòrica sobre aquest punt a Itàlia. Especial atenció hi ha dedicat G. Sani: vegeu "Fattori determinanti delle preferenze partitiche in Italia" (Rivista Italiana di Scienza Politica, 1, 1973, pp. 129 -143), i "Canali di comunicazione politica e orientamenti dell'elettorato" (Rivista Italiana di Scienza Politica, 2, 1974, pp. 371 - 386). Vegeu també B. BARTOLINI, "Insediamento sub-culturale e distribuzione dei suffragi in Italia", a Rivista Italiana di Scienza Politica, 3, 1976, pp. 481 - 514, i V. CAPECCHI et al., Il comportamento (...), passatge citat a la nota 143.

(145) Que el PSUC no hagi tingut una realitat "contrasocietal" no vol dir que no n'hi hagi hagut projectes, com provaria, "a sensu contrario" algun text: "Hay que desterrar del partido la idea de que somos un modelo de sociedad dentro de una sociedad capitalista " (PSUC, Informe del Comité Central al Vº Congreso, citat, p. 64).

(146) I, PITARCH et al., Partits i parlamentaris (...), citat, presenta dades comparatives (vegeu pp. 54-57, 81-83, 108-111, etc.)

(147) La importància del component no-obrer en l'afiliació del PCE i especialment en la del PSUC és observada per diverses fonts. Vegeu, per tots, J. ESTRUCH, Historia del PCE (...), citat, pp. 105-107.

(148) La història de l'oposició al franquisme a Catalunya està per fer, malgrat algunes contribucions parcials valuoses. Compartim en general els criteris d'I.MOLAS, La ciutat llunyana, Barcelona, (Ed. 62), 1981, passim, i especialment pp. 94 - 95.

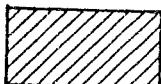

(149) J.A.GONZALEZ CASANOVA, La lucha por la democracia en Cataluña, Barcelona (Dopesa), 1979, p. 124.

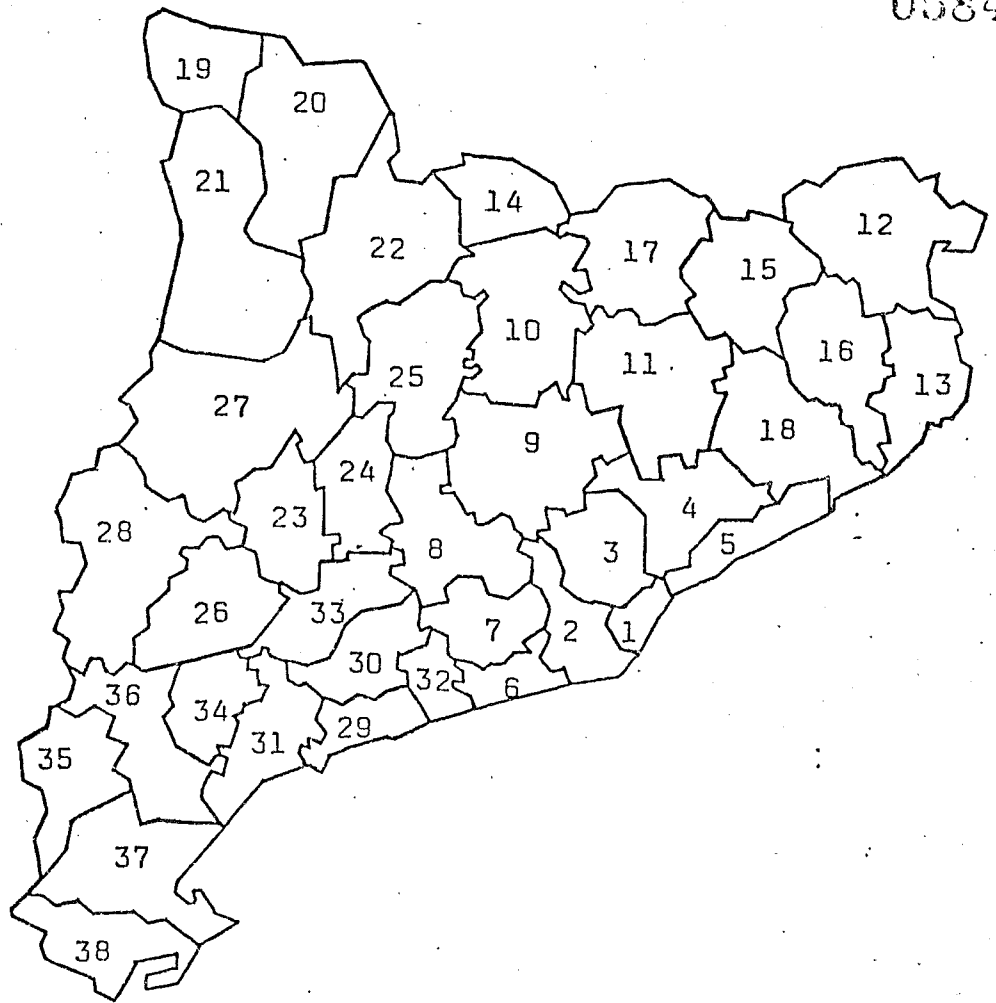
(150) En el seu Dictadura y disentimiento político, Madrid, (Alfaguara), 1978.

APENDIX

APENDIX A

En aquest apèndix es presenta la representació cartogràfica dels resultats electorals del PSUC a l'elecció del Parlament de Catalunya (març de 1980), a nivell municipal. La presentació es fa sobre una base comarcal, paral·lela a la utilitzada en el capítol segon. La traducció dels resultats en valors gràfics ha estat feta segons aquesta gamma:

0 % del cens	
Del 0 % al 4 % del cens	
Del 4% al 8 % del cens	
Del 8 % al 12 % del cens	
Del 12 % al 16 % del cens.	
Del 16 % al 20 % del cens.	
Del 20 % al 24 % del cens.	
Del 24 % al 28 % del cens.	
Més del 28 % del cens.	

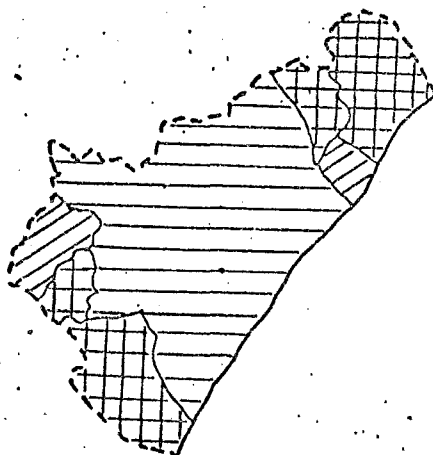
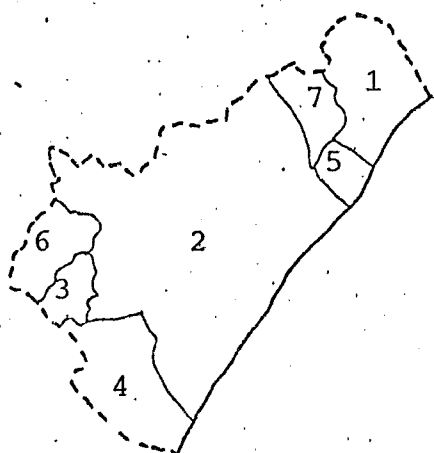

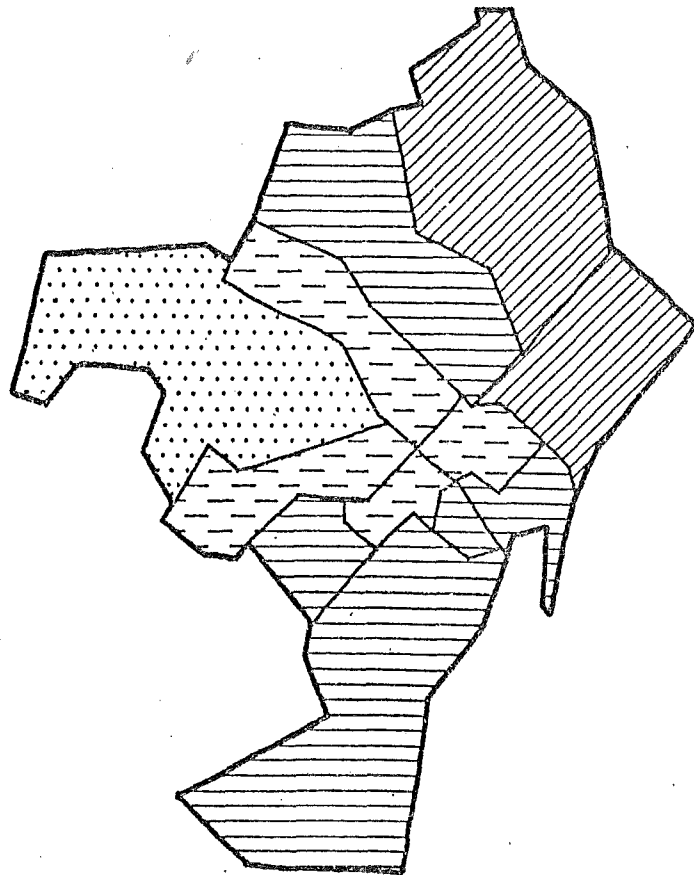
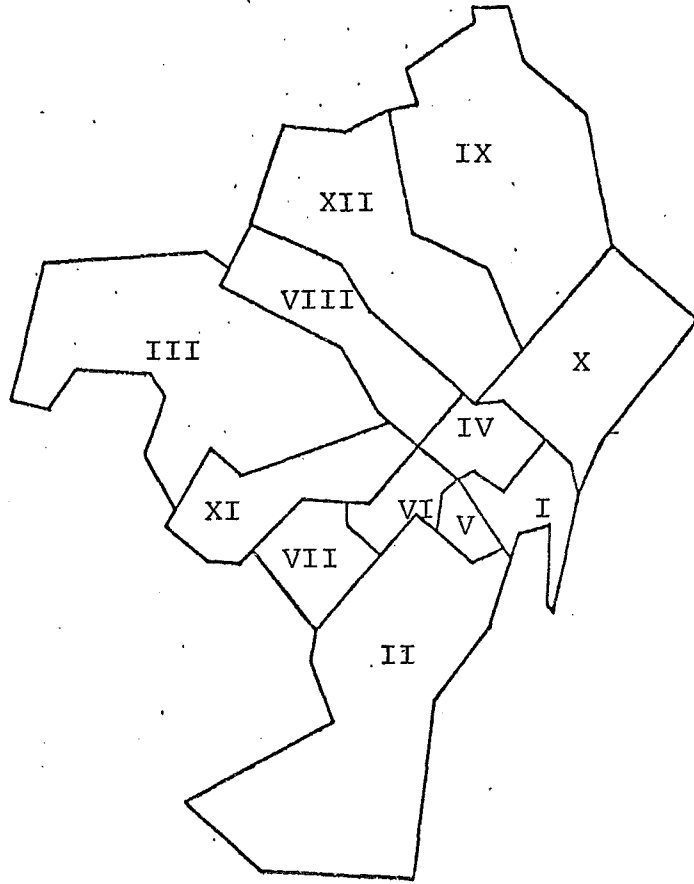
LOCALITZACIO DE LES COMARQUES DE CATALUNYA

1.- Barcelonès	19.- Vall d'Aran
2.- Baix Llobregat	20.- Pallars Sobirà
3.- Vallès Occidental	21.- Pallars Jussà
4.- Vallès Oriental	22.- Alt Urgell
5.- Maresme	23.- Urgell
6.- Garraf	24.- Segarra
7.- Alt Penedès	25.- Solsonès
8.- Anoia	26.- Garrigues
9.- Bages	27.- Noguera
10.- Berguedà	28.- Segrià
11.- Osona	
	29.- Tarragonès
12.- Alt Empordà	30.- Alt Camp
13.- Baix Empordà	31.- Baix Camp
14.- Cerdanya	32.- Baix Penedès
15.- Garrotxa	33.- Conca de Barberà
16.- Gironès	34.- Priorat
17.- Ripollès	35.- Terra Alta
18.- Selva	36.- Ribera d'Ebre
	37.- Baix Ebre
	38.- Montsià

BARCELONES

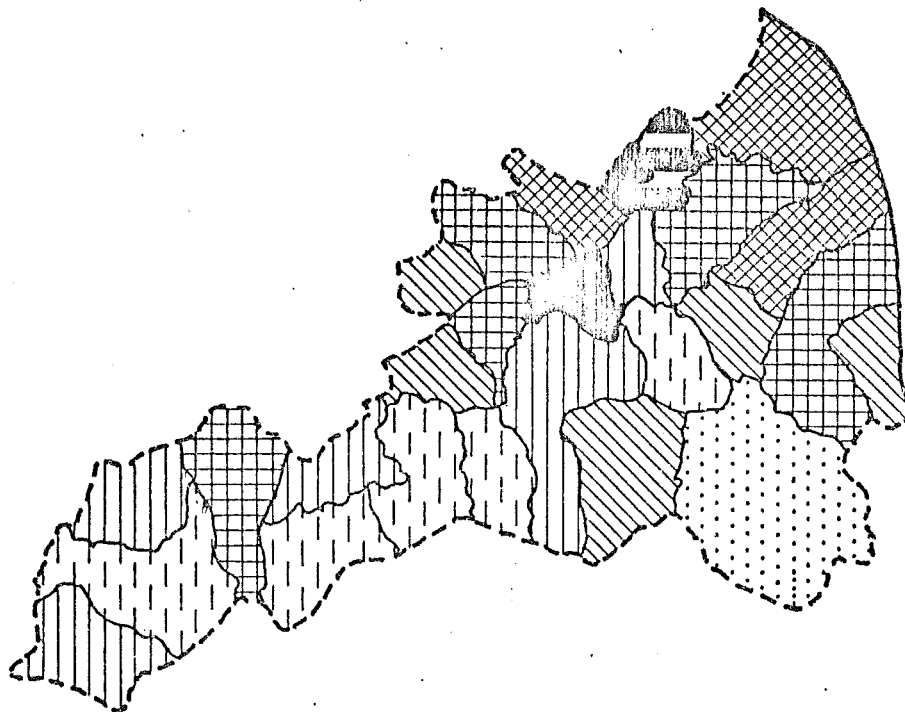
1. Badalona
2. Barcelona
3. Esplugues de Llobregat
4. Hospitalet de Llobregat
5. Sant Adrià del Besos
6. Sant Just Desvern
7. Santa Coloma de Gramanet

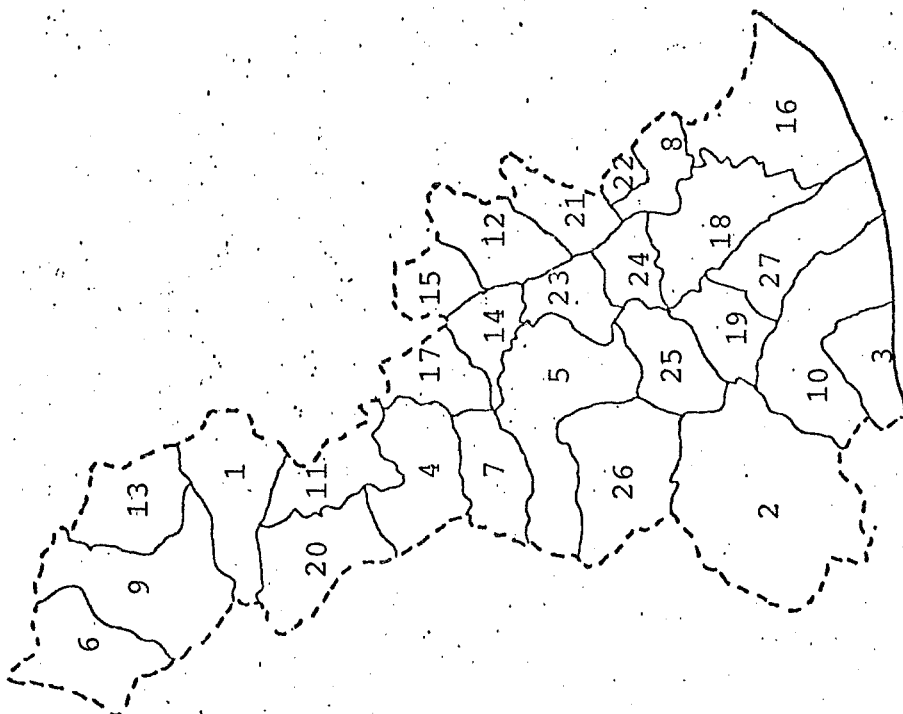

BAIX LLOBREGAT

1. Abrera
2. Begues
3. Castelldefels
4. Castellví de Rosanés
5. Cervelló
6. Collbató
7. Corbera de Llobregat
8. Cornellà de Llobregat
9. Esparraguera
10. Gavà
11. Martorell
12. Molins de Rei
13. Olesa de Montserrat
14. Pallejà
15. Papiol
16. Prat de Llobregat
17. Sant Andreu de la Barca
18. Sant Boi
19. Sant Climent de Llobregat
20. Sant Esteve Sesrovires
21. Sant Feliu de Llobregat
22. Sant Joan Despí
23. Sant Vicenç dels Horts
24. Santa Coloma de Cervelló
25. Torrelles de Llobregat
26. Vallirana
27. Viladecans

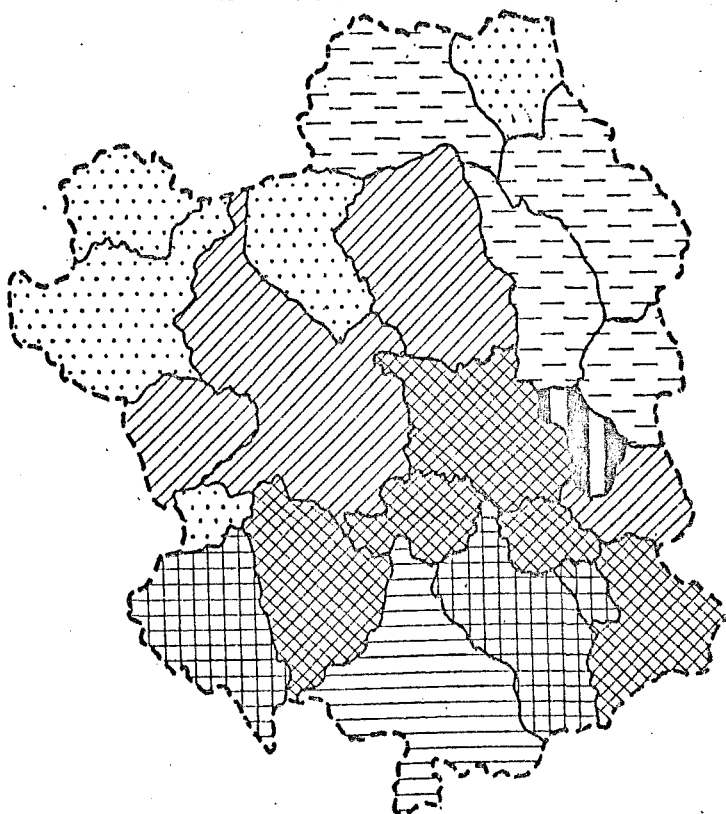
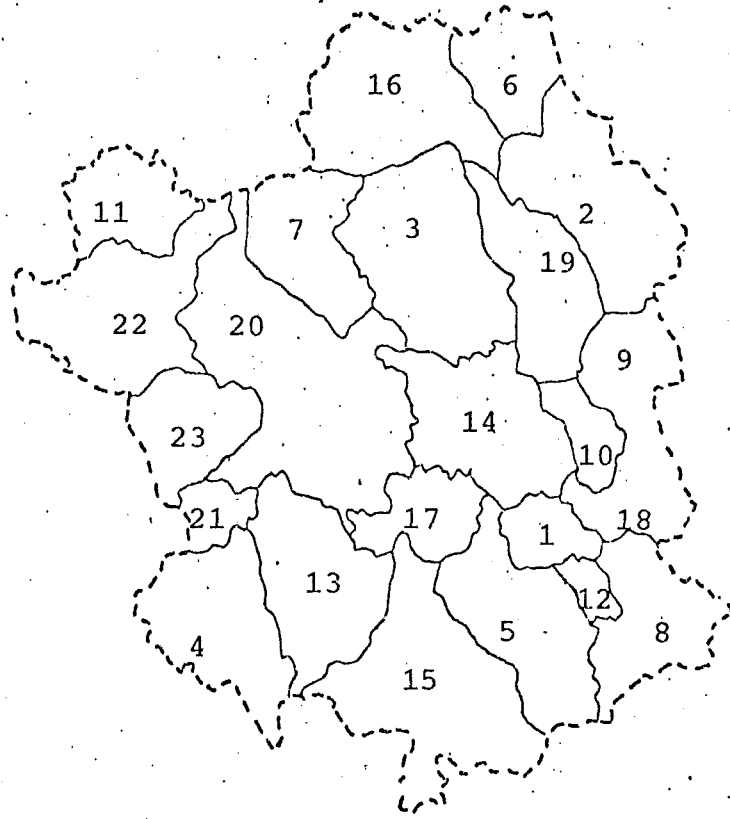

Baix Llobregat

VALLES OCCIDENTAL

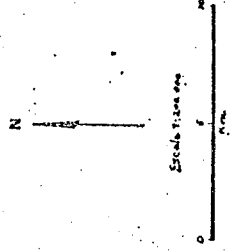
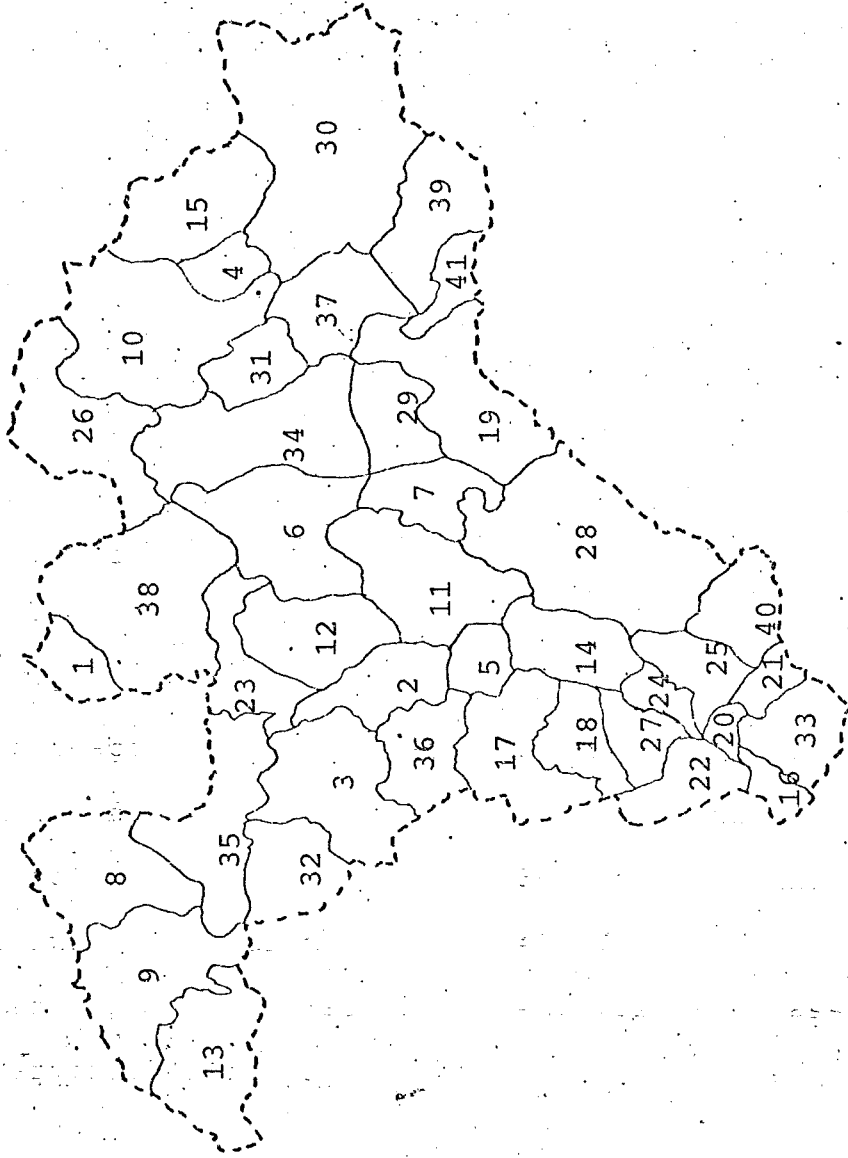
1. Barberà del Vallès
2. Caldes de Montbui
3. Castellar del Vallès
4. Castellbisbal
5. Cerdanyola del Vallès
6. Gallifa
7. Matadepera
8. Montcada i Reixac
9. Palau de Plegamans
10. Polinyà
11. Rellinars
12. Ripollet
13. Rubí
14. Sabadell
15. Sant Cugat del Vallès
16. Sant Llorenç Savall
17. Sant Quirze de Terrasa
18. Santa Perpetua de la Moguda
19. Sentmenat
20. Terrasa
21. Ullastrell
22. Vacarisses
23. Viladecavalls del Vallès

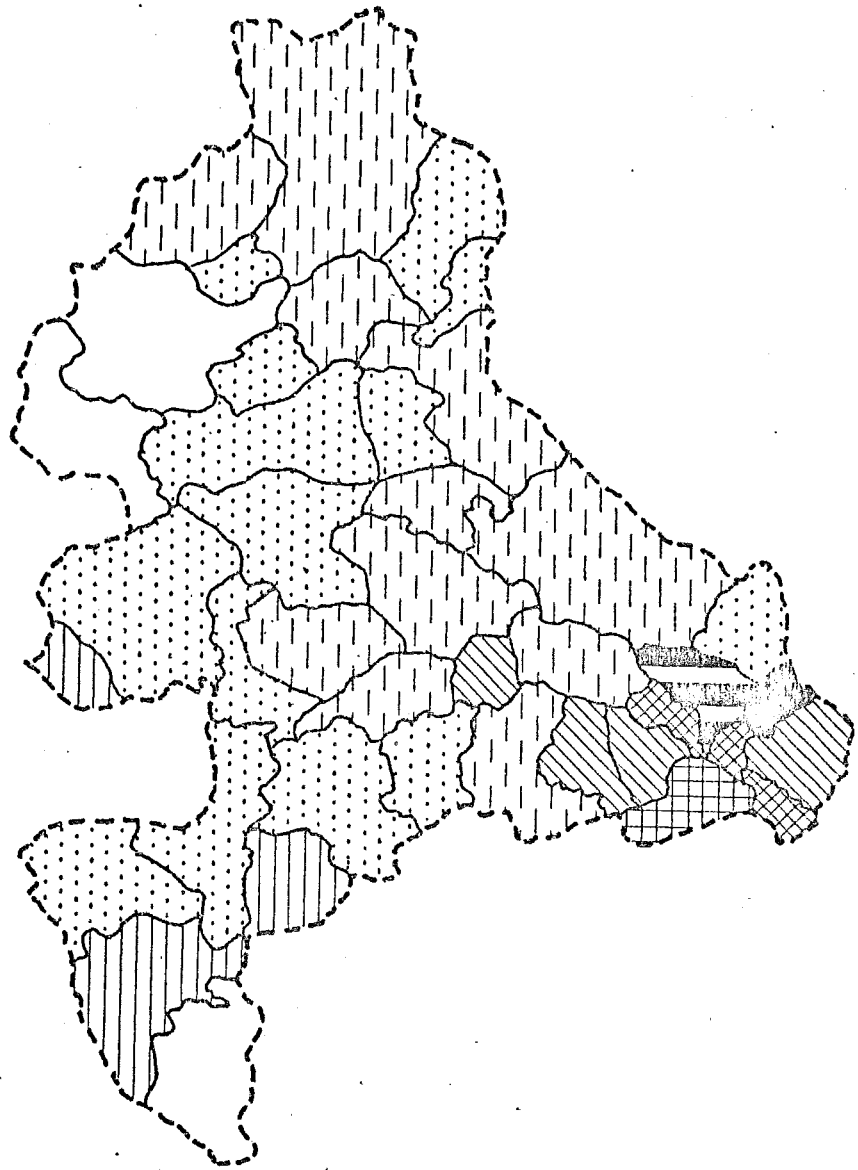
Vallès Occidental

VALLES ORIENTAL

1. Aiguafreda
2. Ametlla del Vallès
3. Bigues
4. Campins
5. Canovelles
6. Cànoves
7. Cardedeu
8. Castellcir
9. Castelltersol
10. Fogars de Monclús
11. Les Franqueses del V.
12. La Garriga
13. Granera
14. Granollers
15. Gualba
16. La Llagosta
17. Lliçà de Munt
18. Lliçà de Vall
19. Llinars del Vallès
20. Martorelles de Baix
21. Martorelles de Dalt
22. Mollet de Vallès
23. Montmany de Puiggraciós
24. Montmeló
25. Montornes del Vallès
26. Montseny
27. Parets del Vallès
28. Roca del Vallès
29. Sant Antoni de Vilamajor
30. Sant Celoni
31. Sant Esteve de Palautordera
32. Sant Feliu de Codines
33. Sant Fost de Campsentelles
34. Sant Pere de Vilamajor
35. Sant Quirze Safaja
36. Santa Eulalia Ronçana
37. Santa Mª de Palautordera
38. Tagamanent
39. Vallgorguina
40. Vallromanes
41. Villalba Sasserra

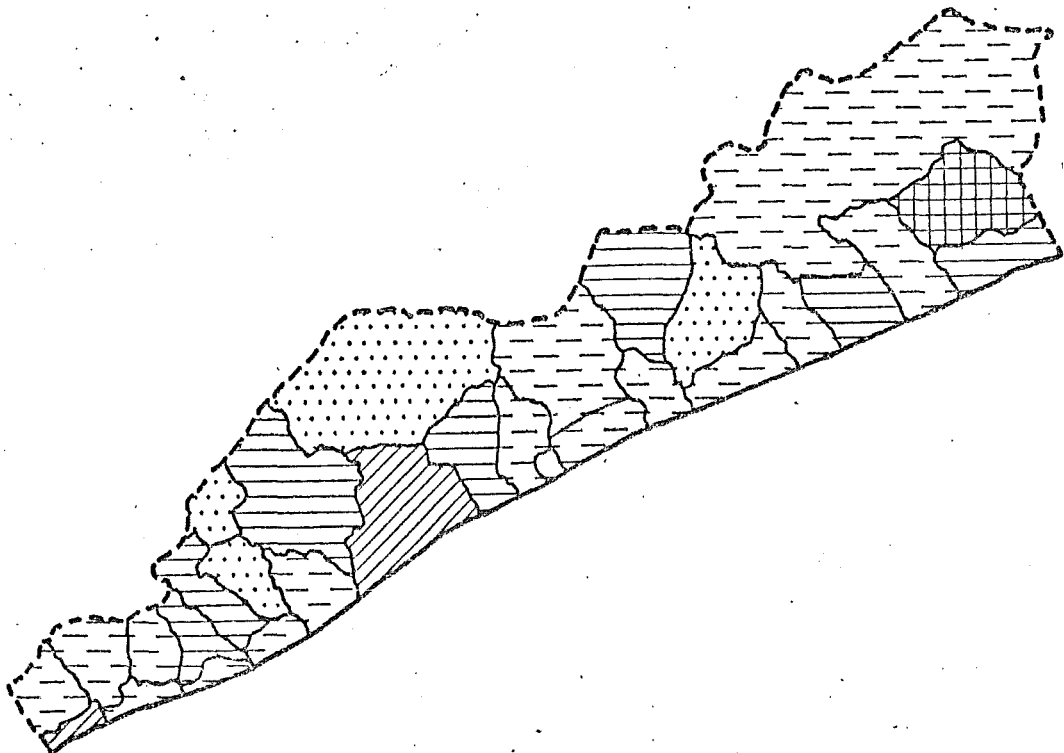
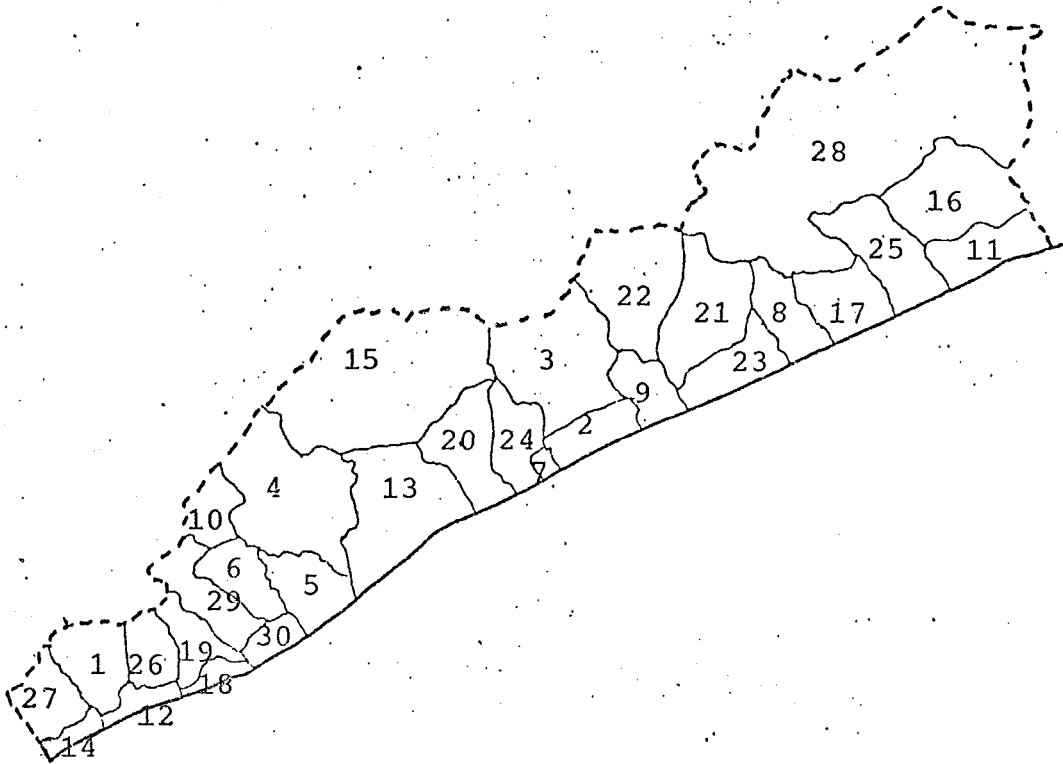
Vallès Oriental

Vallès Oriental

MARESME

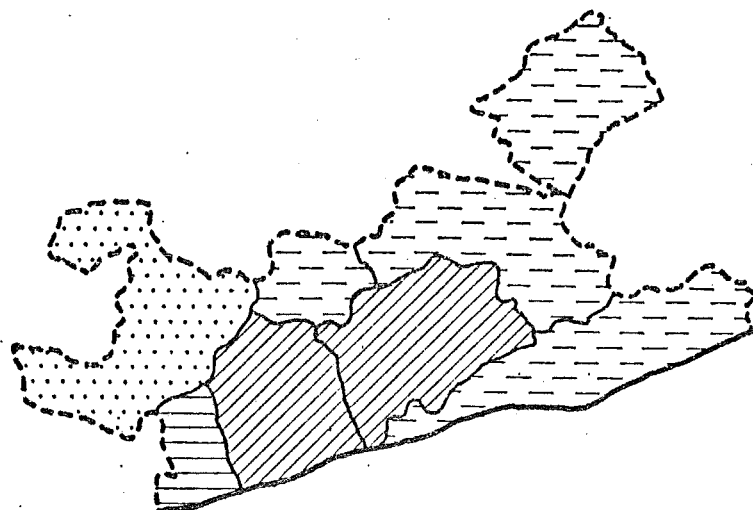
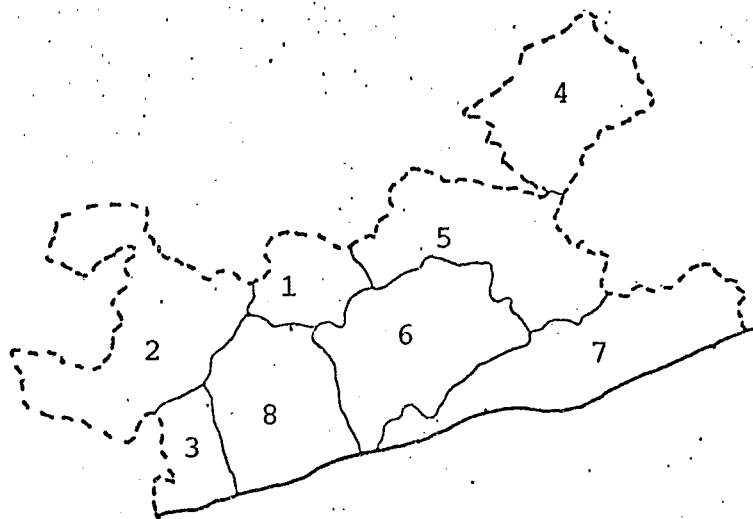
1. Alella
2. Arenys de Mar
3. Arenys de Munt
4. Argentona
5. Cabrera de Mataró
6. Cabrils
7. Caldetes
8. Calella
9. Canet de Mar
10. Dosrius
11. Malgrat
12. Masnou
13. Mataró
14. Montgat
15. Orrius
16. Palafolls
17. Pineda
18. Premià de Baix
19. Premià de Dalt
20. Sant Andreu de Llavaneres
21. Sant Cebrià de Vallalta
22. Sant Iscle de Vallalta
23. Sant Pol de Mar
24. Sant Vicenç de Montalt
25. Santa Susana
26. Teià
27. Tiana
28. Tordera
29. Vilassar de Dalt
30. Vilassar de Mar

Maresme

GARRAF

1. Canyelles
2. Castellet i la Gorgal
3. Cubelles
4. Oleseta
5. Olivella
6. Sant Pere de Ribes
7. Sitges
8. Vilanova i la Geltrú

Garraf